

Mlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 - Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu - Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XII./ŠTEVILKA 43

CELOVEC, DNE 27. OKTOBRA 1960

CENA 2.- SILINGA

„Združeni narodi“ v Bogu

V preteklih tednih smo ob branju časopisov, ob radiu ali celo televiziji doživljali žalostno običnega zbora »Združenih narodov«. Ta zborovanja pač niso podajala lepe, impozantne slike po svojih zastopnikih v resnici združenih narodov in držav, slike miru in edinosti, povezanosti in soglasja v eni veliki skupni misli in vrednoti.

Brali in slišali smo o vikih in krikih, o šumu in hrupu v stekleni palači, o medsebojnem zmerjanju in preklinjevanju, o maščevalnih grožnjah s povzdignjeno pestjo. Brali in slišali smo povrhu še o razbijanju po mizi s sezutim čevljem in o zlomljenem kladivu, s katerim je skušal predsedujoči poudariti in uveljaviti svoj poziv k pomirjenju razjarjenih zborovalcev.

V zadnjih letih so v ožjih, »izbranih« krožkih obhajali »Dan Združenih narodov«, letos pa že celo petnajstletnico njihovega težkega poroda. Širša javnost tega dogodka po večini sploh ni opazila ali pa vzela hladnokrvno, brez interesa, na znanje. To pač vsled tega, ker nihče ne veruje prav v iskrenost in resničnost tega le v strahu pred atomsko bombo nastalega in obstajajočega »združenja«, tega bolj čudnega kot čudovitega »občestva« narodov.

Povsem in brezprimerno drugačno podobo globoko-segajočega doživljanja pravega, resničnega občestva nam, kmalu že skozi dve tisočletji, leto za letom, nudi praznik vseh svetih in spominski dan vernih duš. Brez umetne in dirigirane propagande in organizacije povzročajo ti dnevi gigantско ljudsko gibanje v mnogomilijonskih »množičnih« zborih in zborovanjih v nešteti cerkvah in pokopališčih širom krščanskega sveta.

Kdor je že kdaj doživel te dneve v kakem velikem mestu, je mogel in moral ves začuden ugotoviti, da je še tako strumno rediteljstvo in še tako popolna organizacija cestnega prometa le s skrajnim naporom kos svoji nalogi spričo natrpano polnih tramvajev, obusov, avtobusov, javnih in privatnih motoriziranih vozil ter ob nepregledno dolgih procesijah ljudskih množic v božje hramove in na prostrane »božje njive« mestnih pokopališč, v teh dneh, potopljenih v svetlobo brezštevilih luči in postlanih s čudovito pestrostjo venčev, cvetlic in zelenja.

In vse to skrivnostipolno ljudsko gibanje in romanje po mestih in deželi, po hribih in dolinah širom sveta se odigrava v nedopovedljivem vzdušju miru in soglasja, tihe otožnosti in skrito-veselega upanja.

Vsi sveti in vernih duš dan so v veličastni vrsti blagdanov tekem cerkvenega leta pač vse druge prekašajoča prilika doživljanja tega, kar izpovedujemo v »apostolski veri«: »Verujem v občestvo svetnikov«, v občestvo vseh tistih, ki so bodisi že »nad zvezdami«, bodisi še v vical ali na zemlji združeni kot otroci enega Očeta, ki s svojim Sinom živi in kraljuje v nerazdružljivi vezi v Svetem Duhu ljubezni in edinstva.

V žaru in čaru luči te vere začuti in za sluti človek-zemljan, četudi drugače ne bogve kako veren, v teh dnevih spomina in opomina še prav posebej, da je kot »žalujoč ostali« poklican usmeriti svojo življenjsko pot skozi to »solzno dolino« za njimi, ki so pred njim odšli domov v hišo Očetovo, ki ima za vsakega izmed svojih otrok od vekomaj sem pripravljeno posebno stanovanje.

V sijaju te luči se nam odpira in širi pogled v vsa veličino in tolažilnost zmagovalnega petja v predglasju maše za rajne: »V Kristusu nam je zasijalo upanje blaženega vstajenja, da nas, ki nas žalosti gotova usoda smrti, tolaži obljuba prihodnje nesmrtnosti. Zakaj tvojim vernikom, Gospod, se življenje spremeni, ne pa uniči, in ko jim razpade dom bivanja na zemlji, se jim pripravi večno bivališče v nebesih.«

Ob Južni Tirolski še Južna Koroška pred Združenimi narodi

Pred posebno politično komisijo Združenih narodov se je minuli ponedeljek nadaljevala debata o Južni Tirolski. Večina delegatov se je izjavila za nadaljevanje pogajanj med obema prizadetima strankama, Avstrijo in Italijo. Avstrijska delegacija pri Združenih narodih je v tem smislu spremenila svojo prvotno resolucijo. Kot poroča dunajska »Presse«, se je oglasil k besedi tudi jugoslovanski delegat, ki je

»poudaril, da bi bila obnovitev pogajanj med Dunajem in Rimom najprimernejše sredstvo za rešitev južnotirolskega vprašanja. V tej zvezi je sprožil tudi vprašanje slovenske manjšine v Avstriji, ki bi ga tudi bilo treba rešiti s pomočjo dvojezerskih pogajanj.«

Predstavnik Jugoslavije O. Djikič je še dejal: »Jugoslovanska vlada je vedno menila, da se vprašanje narodnih manjšin lahko reši samo s popolno zagotovitvijo njihovih demokratičnih pravic, enakopravnosti in svobodnega razvoja njihovih narodnih posebnosti.« Nadalje meni jugoslovanska vlada, da je sprožitev vprašanja položaja narodne manjšine v dvostranskih razgovorih zaradi ugotovitve njenih demokratičnih pravic zakonit in normalen postopek v sklopu politike miru, dobrega sosedstva in vsestranskega sodelovanja. V zvezi s vprašanjem Južne Tirolske je Djikič dejal, da v tem konkretnem primeru po mnenju jugoslovanske vlade še niso bile izčrpane vse možnosti, da se to vprašanje reši v dvostranskih razgovorih, ki so po mnenju jugoslovanske vlade najbolj učinkovita pot za konstruktivno in trajno rešitev.

Svoja izvajanja je zaključil rekoč, da jugoslovanska vlada upa, da bo tudi položaj slovenske manjšine v Avstriji dvostransko rešen v soglasju z načeli, ki jih je poudarila avstrijska vlada pri sprožitvi tega (t. j. južnotirolskega) vprašanja.

Avstrijski načelni argumenti

Državni tajnik dr. Gschnitzer je pred Združenimi narodi izjavil:

»Obstoj kake posebne pogodbe o zaščiti manjšine ne izključuje pristojnosti glavne skupščine Združenih narodov, za podvzem ukrepov za zaščito manjšine. Z ozirom na člen 14 Listine Združenih narodov je vseeno iz kakih vzrokov je nastal položaj, ki utegne motiti prijateljske odnose med narodi, to je ali je nastal ta položaj zaradi kake pogodbe ali izven nje.«

(Po »Volkszeitung«)

Zunanji minister dr. Kreisky: »Obstoja manjšine, obstoja skupine četrt milijona ljudi, ni moč prepustiti kakemu dolgotrajnemu postopku za odločitev interpretacijskih sporov glede neke pogodbe.«

(Po »Neue Zeit«)

Z ozirom na italijanske obtožbe veleizdaje proti trem predstavnikom Južnih Tirolcev, ki so se podali na zasedanje Združenih narodov je izjavil dr. Gschnitzer:

Odgovor: »Šaj je vendar najbolj naravna stvar na svetu, da se predstavniki narodnostne skupine, katerih zadeve so v obravnavi pred Združenimi narodi, podajo tja, da ondi zasledujejo potek dogodkov. O kaki veleizdaji ne more biti govora!«

(Po »Volksbote«)

„Borba“: Pogajanja z manjšino

V zvezi s proslavami 10. oktobra obravnava »beograjski dnevnik« »Borba« tudi izjave merodajnih avstrijskih vladnih predstavnikov glede nerešenih vprašanj slovenske manjšine na Koroškem. List pravi med drugim:

»Sodeč po izjavah z zelo odgovornega mesta — je pričakovati, da se bodo odprta vprašanja, kot so enakopravnost, dvojezično šolstvo, povračilo škode žrtvam nacizma

Ko v teh dneh, stoječi ob božjem oltarju ali ob grobovih, svojim dragim rajnim voščimo in izprošamo uživanje večnega miru in milo svetlobo večne luči, ne pozabimo vzbuditi tudi v sebi, zase in svoje sopotnike »v tem izgnanstvu«, iskreno željo po božjem miru v naših srcih ob vsem strahotnem in peklenskem hrupu in nemiru okoli nas, iskreno željo po vzhodu vekovitega sonca pravice in ljubezni po temi in mrazu krivice in sovraštva, ki nas obdaja ali vsaj vedno spet na novo ogroža.

in škode, ki so jo utrpeli slovenske kulturne ustanove in vprašanja ekonomskega razvoja tega področja in druga vprašanja, pričela reševati.«

»Borba« poudarja, da bi bilo koristno, da »se vsa ta vprašanja proučijo z manjšino, da se sliši njeno mnenje kajti področje, kjer živi slovensko prebivalstvo, je bilo prav tako nesporno začasa sklenitve avstrijske državne pogodbe.« Tudi glede izraza »windische«, ki se je pri proslavah uporabljal, se »Borba« sprašuje, ali ne gre morda za namen, da se bo z uvajanjem nekašne posebne »windisch« skupine umetno skušalo zmanjšati število koroških Slovencev. Pojasnila bi prav tako zahtevala ugotovitev, da za hrvaško manjšino na Gradiščanskem »ni skoraj nobenih problemov.«

Vladna kriza v Avstriji

V noči od petka na soboto so v pozni uri strmeči Avstrijci, ki so poslušali zadnje novice po radiu, izvedeli, da je zvezni kancler ing. Raab predložil državnemu predsedniku dr. Schärflu odstop celotne vlade, potem ko ni bilo moč doseči sporazuma med obema koalicijskima strankama glede novega proračuna v po ustavi določenem roku, to je do 22. oktobra. Obe stranki sta se nazadnje razšli na vprašanju povišanja rent, in sicer ne toliko glede potrebnega zvišanja prejemkov rentnikov, temveč glede kritja zaradi povišanja nastalih stroškov.

Danes in ... jutri ...

V zvezi s ponatisom dela nekega pisma v »Neue Zeit« v zadnji številki našega lista pod gornjim naslovom prinašamo še ustrezne dele pojasnila ing. Rudolfa Morokuttija v »Neue Zeit« z dne 18. oktobra.

»Predvsem izgleda, da je pisec članka prezrl, da sta v sprevedu korakali dve različni skupini in ena izmed njih je bil Zvezni kartel srednješolcev (Mittelschüler-Kartell-Verband) katoliških študentskih organizacij s svojimi barvami. Njegova koroška organizacija je ob priliki slovenosti 10. oktobra izvedela svoj drugi deželni sestanek na način, ki je bil v javnosti splošno ugodno sprejet. Kdor je sodoživel na dan pred 10. oktobrom slovesni spreved k spomeniku žrtev na Križni gori ter posvetitev po škofu ene izmed postaj križevega pota, ki so jo podarile te študentske organizacije in kdor je

K dnevu avstrijske zastave

Dne 26. oktobra praznujemo po vsej državi »Dan avstrijske zastave«. Zastava je simbol države, za državljane pa simbol državljanske zavesti. Po težkih preizkušnjah dveh vojn v eni sami človeški generaciji si je moralo avstrijsko ljudstvo v lastnim delom obnoviti državo ter urediti njeno notranje življenje, na zunaj pa si zagotoviti njen obstoj z mednarodnimi pogodbami.

Pot do zopetne pridobitve državne samostojnosti po drugi svetovni vojni je bila dolga in težka. Šele leta 1955 je Avstrija dobila z državno pogodbo nazaj svojo suverenost. Državna zastava je torej simbol te znova pridobljene samostojnosti obenem pa tudi žive vere vsega avstrijskega ljudstva, brez razlike na jezik, veroizpoved ali politične nazore, v sposobnost do samostojnega življenja v miroljubnem občestvu narodov. V tem duhu praznujemo tudi koroški Slovenci dan avstrijske zastave kot simbol svobodne in demokratične državljanske skupnosti na temelju strpnosti in medsebojnega spoštovanja, h kateri obnavljamo svojo lojalnost in zvestobo.

Dunajski glas o Slovencih

Avstrijska poštna uprava je ob 40. obletnici plebiscita izdala posebno spominsko znamko. Iz popisa te znamke ter kratkega zgodovinskega orisa tedanjih dogodkov izpod peresa državnega arhivarja dr. Rudolfa »...« posnemamo nekaj značilnih odstavkov:

Dne 15. oktobra (1920) je bil razglašen izid glasovanja: 22.025 glasov je bilo oddanih za Avstrijo, 15.279 za Jugoslavijo. Več kot 10.000 Slovencev se je torej s svojimi glasovnicami odločilo za to, da ostanejo pri Koroški in tako rešilo enotnost svoje domovine ...

Da so mnogi Slovenci glasovali za Avstrijo, je v prvi vrsti pripisati njihovi izraziti deželni in domovinski zavesti ter navezanosti na avstrijsko domovino ...

Iz publikacije »Oesterreichische Staatsdruckerei« na Dunaju.

Ljudska stranka (OeVP) je hotela povišanje kriti s povišanjem prispevkov socialnega zavarovanja, češ da morajo neposredno zainteresirane kategorije vsaj delno nositi stroške, kajti sedanji zavarovalci socialnih institutov so vendarle bodoči rentniki, socialisti so pa zahtevali, da krije stroške povišanja državna blagajna. To bi pa bilo moč izvesti le z novimi davki in sicer v breme splošnosti.

Vendar so vzroki krize globlji in leže v temeljnem nasprotju nazorov obeh strank (Dalje na 8. strani)

Še nekaj nemških odmevov 10. oktobra

bil skupaj z njimi na slovesnem večeru v veliki dvorani Delavske zbornice, mu bo jasno, da tistih po piscu omenjenih štirih krulečih večno večerajšnjih koračnikov ni moč iskati v naših vrstah ...

Mi prav tako stoodstotno odklanjamo take dogodke kot pisec sam in smo s tem z njim istega mnenja. Vendar bi pa naj on imel pogum, da imenuje stvari s pravim imenom in naj bi se izogibal splošnim sumičenjem.»

V sprevedu dne 10. oktobra sta res korakali dve ločeni skupini, poleg omenjene katoliške še ona takozvanih »svobodnjakov« (EPOe) zato naš list to pojasnilo rad posreduje tudi našim bralcem.

Pač pa ona druga, »svobodnjaška« skupina ni smatrala za potrebno, da bi se distancirala od tistih štirih večno večerajšnjih krulečih koračnikov.

Politični teden

Po svetu . . .

Jubilej in kriza Združenih narodov

Upanje, da se bo po improviziranem sestanku vrhunskih mogočnikov sveta v New Yorku ob priliki jesenskega rednega zasedanja generalne skupščine Združenih narodov, hladna vojna med Vzhodom in Zapadom nekoliko ublažila, se niso uresničila. Hruščev in njegov vzhodnoevropski satrapi so sicer zapustili New York, ne da bi dosegli ondi kake večje uspehe, vendar so njihove razbijaške metode neugodno vplivale tako na tovrstne proletarske manire nejavne zapadne diplomate pa tudi na predstavnikih mladih afriško azijskih držav.

V prvi vrsti so vnesle neko negotovost v mednarodno politiko, ki se neugodno odraža na celotnem delu Združenih narodov. Kazno je, da imajo delegati sovjetskega bloka nalogo, povsod delati težave ter tako ohromiti to svetovno organizacijo, ki se noče ukloniti diktatu iz Moskve. Sovjetski delegat je že naznanil, da njegova vlada ne bo nič prispevala za vzdrževanje oddelkov Združenih narodov v Kongu. Baš v času, ko Združeni narodi obhajajo 15-letnico svojega obstoja, stoje tudi pred najtežjo politično in finančno krizo. Rabijo 50 milijonov dolarjev samo za kritje stroškov operacij v Kongu, kjer je položaj še vedno nejasen in se ta bivša kolonija, ki so jo Belgijci predčasno zapustili, spreminja počasi v džunglo in v novo bojišče hladne vojne med Vzhodom in Zapadom. Pa tudi nad Berlinom se zgrinjajo temni oblaki, kljub temu, da se Zapadna Nemčija v zadnjem času resno trudi, vzeti Sovjetom sleherno pretvezo za kake samolastne ukrepe. Hruščev pa je postavil novi ultimatum za ureditev »nemškega vprašanja z Berlinom vred«. Če do prihodnjega aprila ne bo prišlo do vrhunske konference, in do sporazumne ureditve položaja Berlina ter sklenitve mirovne pogodbe z Nemci, bo Sovjetska zveza vprašanje Berlina »sama uredila« ter sklenila separatno mirovno pogodbo z komunistično Vzhodno Nemčijo.

Ta novi ultimati je zopet postavil vprašanje nove vrhunske konference, katere največji zagovornik je britanski ministrski predsednik Mc Millan. Očividno je Hruščev izbral aprilski termin z ozirom na ameriške predsedniške volitve. Vendar sta oba sedanja predsedniška kandidata Nixon in Kennedy složno izjavila, da sta proti prenapljeni vrhunski konferenci. Ta bi imela smisel samo, ako bo v predhodnih pogajanjih bilo doseženo tako zblizanje stališč, ki bi upravičevalo sestanek najvišjih državnikov. Hruščev pač hoče izrabiti začetne težave, ki jih ima vsak novi predsednik, da se razgleda in uveljavi. Na vrhunski konferenci tik po prevzemu predsedništva bi novi voditelj Amerike in zapada le težka prišel s kakim jasnim in dokončnim političnim načrtom.

Razorožitev bo najbrž pozebla

V močno ohlajenem ozračju hladne vojne grozi pozeba najprej pogajanjem o razorožitvi v glavnem političnem odboru Združenih narodov. Stališča Vzhoda in Zapada se od lanskega junija, ko je propadla razorožitvena konferenca v Ženevi, niso niti za picčo spremenila, kljub rekam besedi. Zadnji teden sta tako Zapad kot Vzhod znova izrazila svoji stališči v ustreznih resolucijah. Hruščev predlaga takojšnjo in splošno razorožitev, vključno opustitev vojaških oporišč izven teritorija lastnih držav. Nato šele bi se naj »v miru« vršili razgovori o mednarodni kontroli razorožitve. Zapad pa je prek ameriškega delegata Wadswortha predlagal, da bodi razorožitev postopna in vsaki stopnji razorožitve naj sledi upostavitve ustrezne kontrole.

Namen sovjetske poteze je jasen. S svojim predlogom hoče doseči takojšnjo razorožitev Amerike, predvsem pa opustitev sedanjega sistema ameriških vojaških oporišč s katerimi Združene države drže v šahu Sovjetsko zvezo. Dočim razpolaga namreč Sovjetska zveza z raketami, s katerimi lahko iz Sovjetske zveze obstreljuje z atomskimi nabojji Združene države, pa more iz svojih oporišč v Evropi, Aziji in Afriki ameriško letalstvo vsak čas ponesti atomske bombe kamorkoli v Sovjetsko zvezo. Na tem ravnotežju strahu temelji na koncu koncev današnji negotovi mir. Zapad pa ve, da je razorožitev brez istočasne kontrole zanj samomor, kajti zgolj obljuba

brez učinkovite kontrolne izvršitve v mednarodni politiki danes bore malo velja.

Spričo tako ostro nasprotujočih si stališč so sedaj izgledi za sporazum zelo majhni.

Razpoke pod odejo skupne ideje

Kljub temu ostremu nasprotju med Vzhodom in Zapadom, pa so prejšnji teden postale očitne tudi manjše razpoke v notranjosti obeh blokov. Tako je bilo napovedano, da bo ob priliki proslave oktobrske revolucije v Moskvi izveden poskus poravnave sedanjega spora med Sovjetsko zvezo in komunistično Kitajsko, ki sta si v zadnjih mesecih — kljub prijateljstvu na zunan — zelo skočili v lase. O teh sporih pa izve svetovna javnost samo indirektno, kajti komunistični bratci jih skušajo držati zakrite pod odejo skupne ideje. Vendar vse kaže, da je spor vedno globlji in da hočejo komunistični oblastniki v Pekingu, kot predstavniki 650 milijonske države imeti več besede pri vodstvu komunističnega tabora. Moskvi, ki ima direktno oblast samo nad okrog 200 milijoni podanikov, kitajski pohlepi povzročajo resne skrbi.

Francija hodi svoja pota

Na Zapadu pa Francija krha enotnost Atlantskega bloka. V nasprotju z ostalimi atlantskimi zavezniki, ki se zavzemajo za ustvaritev skupne atlantske atomske oborožene sile v Evropi, pa hoče imeti Francija lastno atomsko vojsko. Tako bi naj Francija zopet postala velesila prvega reda. Minuli teden je De Gaulle predložil ustreznemu zakonu francoskemu parlamentu, vendar je celo pri lastnih, nekoliko bolj realističnih pristaših naletel na bolj hladen odmev. Ta-

ko v Londonu kot v Rimu, pa tudi v severnoevropskih prestolnicah Atlantskega pakta so te francoske težnje naletele na nevoljo, kajti formula »skupne atomske atlantske sile« je imela poleg tehničnih razlogov tudi eminentno politično ozadje: preprečitev atomske oborožitve Zapadne Nemčije. To vprašanje je postalo posebno akutno v zadnjih tednih, ko se je izvedelo, da so Nemci iznašli poseben, desetkrat cenejši način proizvajanja atomske energije in s tem seveda tudi atomskih bomb. Izum je sicer šele v povojih in proglasili so ga za državno tajnost. Toda ni dvoma, da bo kmalu postal znan, kajti tudi v nekaterih drugih državah so atomske raziskave že na isti poti. S tem bo postala atomska oborožitev dostopna tudi manjšim in revnejšim državam. Kaj bodo z njo začele, je seveda drugo vprašanje. V toliko ostrejši obliki se postavlja potreba po razorožitvi.

Da zalimajo razpoke v atlantski skupnosti je britanski ministrski predsednik Mc Millan podvzel novo iniciativo za sestanek zapadnjakov še pred pogajanjmi s Sovjeti.

Zahteve jugoslovanskih škofov

Kot poročajo časopisi, so jugoslovanski škofje poslali vladi v Beogradu posebno spomenico. To so sestavili in skupno podpisali na nedavni konferenci škofov, ki je bila v Zagrebu od 20. do 23. septembra. V spomenici se zavzemajo za ureditev odnosov med Cerkvijo in državo na podlagi določil jugoslovanske ustave in pa cerkvenega zakonika. Spomenico je nadškof dr. Ujčić izročil članu zveznega izvršnega sveta Dobrivoju Radosaljeviću. Nekateri vedo povedati, da so v Beogradu naklonjeni normalizaciji odnosov med vlado in katol. Cerkvijo. Vsekakor tu ne gre za kak konkordat, temveč le za provizorično sožitje, takozvani »modus vivendi«.

Ugoden razvoj obmejnega prometa

Med Italijo in Jugoslavijo . . .

V Portorožu se je zaključilo deveto zasedanje Stalne mešane komisije za uveljavitev pogodbe sklenjene v Vidmu o malem obmejnem prometu med Italijo in Jugoslavijo. Zaključna slovesnost pa je bila v Ljubljani, ko bodo ob prisotnosti obeh vodij delegacij, konzularnega svetnika Franzija in dr. Karla Forteja, podpisali zapisnik. Med slovesnostjo so tudi proslavili peto obletnico podpisa sporazuma, ki med interesiranim prebivalstvom vzbuja vedno več odobravanja. Olajšave, ki so jih sklenili na tem zasedanju, jih bodo objavili danes. Znano pa je, da večino olajšav zadeva zveze med cono B in Trstom tako z avtobusi kot po morju. Razgovori so se vr-

šili v prisrčnem ozračju in obe strani smatrata za ugodne dosežene rezultate. (A1)

. . . in med Avstrijo in Jugoslavijo

Gradec (APA). Po večdnevni pogajanjih mešane komisije za mali obmejni promet med Avstrijo in Jugoslavijo je bil ob koncu minulega tedna v Gradcu dosežen sporazum, ki vsebuje med drugim jasne določbe za postopek glede izdajanja ter ozemeljske veljave propustnic, količino jedil in denarja, ki jih smejo prebivalci obmejnega ozemlja prenašati v malem obmejnem prometu iz ene dežele v drugo, ter končno dovoljuje v celi vrsti obmejnih prehodov tudi promet z motornimi vozili. Obmejni prehodi bodo odprti tudi ob nedeljah in praznikih. (Dalje na 4. strani)

Mednarodni velesejem za živila

Tvrdeke iz štiriindvajsetih držav so se udeležile mednarodnega velesejma za živila, ki je bil v času od 1. do 17. sept. v londonskem Olympia-rastavišču. Od dežel angleške državne skupnosti so se ga udeležile Avstralija, Kanada, Nova Zelandija in Južna Afrika, z druge strani železne zaveze pa so razstavljale Češkoslovaška, Madžarska, Poljska, Vzhodna Nemčija in Romunija. Največje razstavišče je pripravila vlada Združenih držav.

Pod geslom »Pokus in kupi!« je razstavljalo preko 100 angleških tvrdk, od izdelovalca paštet do največjih tovarn za živila, svoje izdelke in jih dajalo na ogled obi-

skovalcem. Na eni od stojnic so zastoj delili kaviar in gosjo pašteto.

Pred očmi obiskovalcev so razstavljali pripravljali razne narodne jedi in poslastice. Posebna razstava je prikazovala eksotična živila in vina iz raznih delov sveta.

Električne, plinske in premogovne družbe so kazale, kako je mogoče posamezne vire toplote in kurjave najbolj gospodarno uporabljati v kuhinji. Posebno privlačnost so bili nudili vzorci in predlogi za pripravljanje slavnostnih miz in praktično uporabo nerjavčevega jekla v kuhinji.

Mladinske knjige v Sloveniji

Knjižne izdaje za mladino so v Sloveniji pogoste. V nekaj mesecih je izšlo v Ljubljani in Mariboru sedem knjig za mladino. Kritiki poudarjajo, da skušajo biti mladinske knjige predvsem estetsko prizadevne in umetnostno na višini; utilitaristični nameni morajo stopiti pri mladinski knjigi v ozadje. Največ izdaja založba Mladinska knjiga v Ljubljani, za Štajersko pa zlasti založba Obzorja v Mariboru. Pavle Zidar je napisal zbirko otroških pesmi »Konjički«; Zina Vrščaj lirično črtico »Sinička nas je obiskala«; pisatelj Beno Zupančič novelo o dečku: »Deček Jarbol«; pravljico igrano za lutke je napisal Franc Milčinski: »Zvezdica Zaspanka«; povest o malem psu je napisala Ela Peroci: »Ta-

cek«; potopis za mladino je Franceta Bevka delo: »Ob morju in Soči«; založba Obzorja je izdala izvirne pravljice sedmih avtorjev pod skupnim naslovom: »Kamen resnice« (Slovenske izvirne pravljice). V tej zbirki so štiri Pisane zgodbe Branka Rudolfa.

Eisenhower je minuli teden bil postal najstarejši še živeči aktivni predsednik Združenih držav v vseh časih. Dne 14. oktobra je praznoval 70. rojstni dan. Imejitelj dosedanjega »rekorda« je bil predsednik Andrew Jackson, ki pa je leta 1883 le 11 dni pred svojo 70-letnico zapustil Belo hišo, ker mu je potekla njegova uradna doba.

SLOVENC

doma in po svetu

Škof Vovk častni doktor

Na Teološki fakulteti v Ljubljani je bil podeljen častni doktorat msgr. Antonu Vovku, škofu ljubljanskemu. Slovesnost je začel dekan fakultete dr. Stanko Cajnkar, promocijo pa je izvršil beograjski nadškof dr. Josip Ujčić. Med odličniki so bili navzoči mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik, škof za uniatske katoličane dr. Bukatko iz Križevcev in apostolski administrator v Jugoslaviji ležečega dela goriške nadškofije dr. Toroš, v imenu državnih oblasti pa predsednik Komisije za verska vprašanja pri republiški vladi Slovenije Boris Kocjančič.

Slovenska literarna dela na ploščah

Podjetje za izdelavo gramofonskih plošč »Jugoton« v Zagrebu je izdalo serijo šestih plošč, ki vsebujejo recitacije izbranih del iz književnosti narodov Jugoslavije. Dve izmed teh plošč sta posvečeni slovenski literaturi. Iz poezije so posneli naslednje pesmi: Prešeren »Pevcu«, Jenko »Slovenska zgodovina«, Gregorčič »Na bregu«, Aškerc »Kadi se njiva«, Kette »Na trgu«, Murn »Pesem o ajdi«, Župančič »Želbjarska«, Bor »Njene oči«, Kajuh »Ljubezenska«, Vipotnik »Drevo na samem«, Gradnik »Moje življenje«, Gruden »Med agonijami sveta«, Seliškar »Sedmorjenčki«, Kosovel »Balada« in Klopčič »Mary se predstavi«.

Odlomki iz proze pa so vzeti iz naslednjih del: Levstik »Martin Krpan«, Kersnik »Mačkova očet«, Cankar »Hiša Marije Pomočnice«, Juš Kozak »Muni«, Prežihov Voranc »Boj na požiralniku«, Kranjec »Pesem ceste«, Kosmač »Balada o trobenti in oblaku« in J. Potrč »Na kmetih«.

Iz dramatičnih del pa so izbrali značilne prizore iz naslednjih del: Linhart »Veseli dan ali Matiček se ženi«, Cankar »Hlapci« in Kreft »Celjski grofje«.

Tekste so brali znani gledališki igralci, med njimi S. Sever, A. Levarjeva, S. Jan, M. Danilova, J. Zupan, J. Tiran, J. Hahnova, A. Miklavc. Posnetki so tehnično dobro izvedeni in cena celotni mapi je še kar zmerna, znaša 9.700 dinarjev.

Martin Krpan v angleščini in nemščini

Pri založbi Mladinska knjiga je te dni izšel angleški prevod slovenske klasične povesti Frana Levstika »Martin Krpan«. Prevod je oskrbela nekdanja dolgoletna in v ljubljanskih študentskih ter kulturnih krogih splošno priljubljena lektorica za angleščino Miss F. S. Copeland. Ista založba je izdala tudi nemški prevod, ki je delo Elze Byhan. Obe izdaji sta opremljeni z ilustracijami slikarja Toneta Kralja.

Najstarejši Slovenec dočakal 105. leto

Dne 14. oktobra je praznoval svoj 105. rojstni dan rojak Jože Jusič iz Klenj pri Anžli v Beneški Sloveniji. Dočakal ga je duševno živahen ter telesno krepak, čeprav nekoliko naglušen. Vse svoje življenje je trdo delal, v mrazu in v vročini, saj je moral prehraniti dve ženi in osem sinov. Je tudi ded osemnajstim vnukom. Kadil ni nikoli v življenju, rad pa si je — zmerno seveda — privoščil kozarček žganja, kar stori še sedaj vsak dan. Preživel je vse svoje sorodnike in kljubuje času kakor samotna skala. Rad pripoveduje o starih časih in pri tem se večkrat ponorčuje iz vojaške naborne komisije, ki ga je v mladih letih bila zavrgla, češ da je šibkega zdravja.

Rožmanova kapela v Ameriki

V Lemontu, središču slovenskih frančiškanov v Združenih državah in priljubljenem romarskem kraju, ki ga naši rojaki v Ameriki nazivajo »Slovenske Brezje«, nameravajo č. šolske sestre zgraditi nov dom za stare ljudi. Kapela v tem domu pa bi naj bila spomenik pokojnemu ljubljanskemu škofu, našemu koroškemu rojaku dr. Gregorju Rožmanu. Če mu ne bi prezgodnja smrt pretrgala niti življenja je namreč pokojnik nameraval svoj življenjski večer prebiti v tem domu. Zato je poseben odbor slovenskih duhovnikov začel zbiralno akcijo med ameriški Slovenci za to kapelo, v kateri bo stal kip škofa Rožmana.

Anouilhova »Medeja« med Slovenci v Buenos Airesu

Dramatski odsek Slovenske kulturne akcije je po daljšem presledku postregel slovenski javnosti v argentinski prestolnici z dramo sodobnega francoskega pisatelja Jeana Anouilha »Medeja«. Snov je povzeta po klasični drami starogrškega dramatika Evripida, ki jo je ob ohranitvi njenih bistvenih potez francoski pisatelj obdelal s sodobnimi prijemi. Kljub razliki 24 stoletij je pa osrednji problem »Medeje«, namreč maščevanje razočarane ženske, še vedno aktualen, ker je pač brezčasoven. Obenem pa dokazuje, da so starogrški geniji tako globoko prodrli v skrivnosti človeške biti, da so mogli njih nasledniki bore malo pridati k njihovim spoznanjem. — Predstavo je zelo skrbno pripravil režiser Borštnik.

Mednarodna katoliška telovadna in športna zveza

Slovenci smo imeli poleg drugih tudi svojo katoliško telovadno organizacijo z imenom »Orel« (zadnja leta pred drugo svetovno vojno pod imenom Zveza fantovskih odsekov in dekliških krožkov). Slovenski Orel je bil včlanjen v jugoslovanski orlovski zvezi, ta pa v mednarodni katoliški telovadni in športni zvezi (Federation Inter nationale Catholique d'Education Physique), ki ima svoj sedež v Parizu. Med prvo in drugo svetovno vojno so bile v omenjeni katoliški mednarodni telesnovzgojni organizaciji včlanjene katoliške telovadne organizacije naslednjih držav: Češko-slovaška (Orel), Jugoslavija (Orel), Poljska, Madžarska, Avstrija, Nemčija (do Hitlerja), Italija (do Mussolinija), Švica, Francija, Holandska, Belgija, Španija, Amerika. Najmočnejša po številu je bila Francija, na drugem mestu pa je bil češki Orel. Po drugi svetovni vojni so prišle zraven katol. organizacije onih držav, ki so se otresle nacističnega in fašističnega jarma, odpadle so pa one, ki so prišle pod knuto rdeče zvezde, kjer gospodujeta srp in kladivo.

Nekaj zgodovine

V mednarodni zvezi pogrešajo zlasti češkega in jugoslovanskega Orla, ki sta igrala prvi violini v tej, za katoliško mladino vsega sveta izredno važni pokroviteljici. Pa je tudi razumljivo, kajti češki Orel ni imel v svojih vrstah samo dobre telovadce in športnike, temveč je s svojimi velikimi zletimi in prvovrstno organiziranimi in masovnimi nastopi (Brno 1922, Praga 1929) zadivil vsa Evropa, lahko bi rekli ves katoliški svet. Jugosl. orlovska zveza pa je s svojimi slovenskimi telovadci in športniki na vseh mednarodnih tekmah zasedala prva mesta. Nepozabni so uspehi slovenskih Orlov v Brnu l. 1922, v Parizu l. 1923, v Kolinu (Köln) l. 1927 in v Pragi l. 1929. Kjerkoli so se pojavili slovenski telovadci, povsod so vzbujali splošno pozornost in povsod so tudi zmagali. Velik je bil idealizem teh mladih borcev, ki so doprinali velike žrtve za slovensko in katoliško stvar. Kljub velikemu številu domačih sovražnikov, ki so jim nagajali, kjerkoli so le mogli, so fantje vztrajali in delovali s podvojeno silo. Ker nasprotniki niso mogli ničesar doseči pri tej najmočnejši slovenski mladinski organizaciji, so se poslužili zadnjega sredstva: z zakonom Sokola kraljevine Jugoslavije je kralj Aleksander razpustil slovenskega Orla. S tem je bil zadan prvi večji udarec, ki je pomagal razpadu tedanje Jugoslavije, kajti »nova« sokolska organizacija je bila tudi zatočišče raznih elementov, ki so prizadejali toliko gorja našemu narodu med okupacijo.

Po končani drugi svetovni vojni je tudi Mednarodna katoliška telovadna zveza oživela in njene članice so začele polagoma delovati. Dolgo časa je trpele, da so mogle zopet zadihati, a sedaj je njihovo delovanje zopet v polnem razmahu. Četudi

manjka onih narodov, ki so za železno zaveso, je njihovo število večje kakor je bilo pred vojno in tudi kvalitativno so na višji stopnji.

Tudi sedaj živahno deluje

To nam tudi dokazujejo razne mednarodne tekme, ki jih prireja vrhovna zveza ter razni dvo- ali trobojni med posameznimi narodnimi organizacijami. Razen tega imajo v svojem programu poleg orodne telovadbe — ki tvori še vedno jedro vsega njihovega telesnovzgojnega gibanja — razne druge športe kakor lahko atletiko, smučanje, plavanje, nogomet in druge igre. Skratka: Mednarodna katol. telovadna in športna zveza je vrhovna organizacija vseh katoličanov na svetu, ki se bavijo z mladinsko vzgojo, ki ima in ki naj bi imela v svojem programu tudi telesno vzgojo, kajti brez telesnih vaj današnja mladinska vzgoja ni več mogoča. Sodobna mladinska vzgoja hoče namreč zajeti celega fanta in mu nuditi poleg duhovne tudi telesno vzgojo.

In tako mladinsko vzgojo je imela in ima v svojem programu mednarodna ka-

toliška telovadna in športna zveza in vse njene članice. In tako vzgojo je imela slovenska mladina pri Orlu in pri fantovskih odsekih in taka vzgoja je neobhodno potrebna pri vsej katoliški mladini na svetu. Za to ne potrebujemo danes nobenih dokazov več, kajti ravno ona slovenska mladina, ki je zrasla v orlovski organizaciji in pri fantovskih odsekih, nam je spričo svojega zadržanja med okupacijo in po njej, najboljši dokaz, da je taka mladinska vzgoja pravilna.

Zdrav duh v zdravem telesu

Zdrav duh v zdravem telesu je bilo že geslo starih Grkov in zdravega duha v zdravem telesu potrebujemo mi dandanes bolj kakor kdajkoli poprej. Vera in gimnastika sta bila pri starih Grkih tesno povezani in zato bi bilo tudi danes napačno, če bi forsirali samo enostransko vzgojo. Popolnoma zgrešeno je, ko se dandanes toliko forsirajo samo telesne vaje in šport, za duhovno plat pa večina športnih organizacij nima ne smisla in ne časa ali pa ji je celo nasprotna. In tudi to ni v redu, če se pri mladinski vzgoji ne polaga primerna važnost na telesne vaje. Že sv. Ignacij Loyolski namreč piše: »Unča (28 g) svetosti z izredno dobrim zdravjem zaleže za rešitev duš več nego izredna svetost, združena z unčo zdravja.«

Ivo Kemavner

Spomin rajnim

Spet so se razevele
krizanteme bele.
Trpkí vonj nam gre v nosnice.
Skozi solz tančice
grede misli k dragim,
ki jim dom je že gomila.

Smrt razpenja svoja krila
na vse ruše.
Mi pa molimo
na grobu dragih
za njih duše.

Krizanteme in bele sveče so te dni simbol ljubezni in blagega spomina nepozabnim našim na božji njivi. Naše oko se spet orosi ob spominu na vse one, ki so odšli v večna domovanja — ob spominu na mater, očeta, brata, sestro, otroka. Z mislim sežemo daleč nazaj v preteklost — do babice in prababice, do dedov in pradedov naših.

Kako dobro je, da so nam v blagem spominu. Naša res prisrčna, živa molitev velja te dni zanje. Naj jim sveti večna luč v božjem miru!

Večkrat pa se spričo čudnih pojavov vprašujemo: Kako je mogoče, da ta in oni ne drži izročil rajnih prednikov? Kaj bi rekel rajni oče, ded, kaj bi rekla mati, babica, če bi se vrnila med svoje in videla velike spremembe in »narobe svet«? Reklí bi: Moj sin, moja hči, dragi sosed: Kje je značajnost, vernost, ponos in zvestoba, narodna zavednost, ki sem ti jo dal v

dediščino —? In tebi, sosed, v dober vzgled! Zakaj si zavrgel govorico svojih dedov? Moj otrok, moj prijatelj, sosed, ne poznam te več.

Res, moji dragi, lepo in mirno bi bilo med nami in nas, ko bi imeli v časti izročilo prednikov; ko bi bili »mož beseda« v vsem, kar smo in kjer živimo. Otroci svojih roditeljev smo, sinovi naroda našega, seme v zemlji domovine — nič drugega. Kaj se bomo delali »nekoga« in šopirili z nečim tujim, kar nam ne pristaja!

Premnogokrat slišimo besede modernega opazovalca ob naših čudnih spremembah in neznačajnosti tega in onega med nami: »Tvoje ali »njegov« oče bi se v grobu obrnil, ko bi ...

Prehitro se vdajamo tujim vabam hinavskega priliznjena; koj nas zbegajo sladke besede, obljube in za par šilingov prodamo značajnost, zavednost — dušo. Ali smo res vredni le pest judeževih grošev? S kakšno besedo bomo nekoč dajali odgovor na vprašanja iz božjih ust in ust naših dedov? Dolžni smo jo dati že danes.

Prijatelji, bele krizanteme ne cveto samo za to, da pobelimo z njimi grobove naših dragih. Naša vera, v kateri moramo biti zvesti tudi izročilu naših pradedov, spoštovanje in ljubezen do naše zemlje in besede naj bodo časten spomenik, zasajen na grobu očetov in mater in bratov na naši posvečeni zemlji.

Milka Hartman

Kamen, ki prinaša nesrečo

Med raznimi dragimi kamni je na najslabšem mestu opal, ki velja za nosilca nesreče. Znan je bil že v starem veku. Nastane, če se stopi kremenec v vroči vodi naravnih vrelecev. Barva opala je odvisna od snovi, ki se spoje s kremenecem, preden se spet strdi.

V starem veku so poznali le beli opal. Leta 1905. so dobili v Avstraliji naravni črni opal. Najlepsi opali iz Avstralije imajo nenavadne oblike. V Sidneyu kažejo v muzeju n. pr. kačo iz opala.

Mehika je domovina »ognjenih opalov«, katerih barva se preliva iz rdeče v rumeno. Najbolj drag je rdeči opal. Ta je edini prosojen in tudi edini, ki ga draguljar lahko brusi. Preden so dobili ta kamen v Avstraliji, je bilo glavno njegovo najdišče Madžarska.

V starih časih so ta dragi kamen zelo iskali in je včasih dosegel pravično ceno. Cesar Mark Avrelij je poslal v pregnanstvo senatorja, ki mu ni hotel prodati opala, znanega po svoji velikosti in lepoti. V srednjem veku so plavalške nosile ogrlice iz opalov, ker so ljudje mislili, da kamen preprečuje potemnitev las.

V sloves nesreče je opal spravi pisatelj Walter Scott v nekem romanu. Angleška kraljica ga je spet poskusila vpeljati v modo in je dajala opale za poročna darila. Vendar predsodka proti kamnu ni mogla odpraviti.

Nekaj je bilo tega krivo, da draguljarji le neradi obdelujejo tako občutljivo snov. Opal se pri brušenju pogosto razpoči, je zelo mehak in vsrkava črnilo, maščobo in vodo. Tudi za nenadno spremembo toplote je občutljiv. Plemeniti opal ima dvojnika v navadnem opalu, ki se ne blešči.

Ima pa opal veliko prednost: je edini dragi kamen, ki ga ni mogoče ponarediti.

Novi »Dunajski kongres« se bo sestal prihodnje leto v podonavski metropoli na temelju sklepa Združenih narodov. Na njem bo zastopanih vseh 99 članic te svetovne organizacije. Na dnevnem redu bo določitev mednarodnih pravic in dolžnosti diplomatov. Kot znano temelji sedanje mednarodno pravo o diplomatskih odnošajih ter običajih na določbah znamenitega »dunajskega kongresa« iz leta 1815, ko so državni poglavarji tedanje »svete alijanse« po zmagi nad Napoleonom pod vodstvom avstrijskega kanclerja Metternicha določili ne le novi zemljevid Evrope, ampak tudi izdelali prvi mednarodni dogovor o položaju in privilegijih diplomatov. Dunajski kongres leta 1815. pa je šel tudi v zgodovino kot »plečo kongres« in brez dvoma ga sestane diplomatov in mednarodnih pravnikov prihodnje leto v tem pogledu ne bo zasenčil, kajti vodilni moške tedanjega dunajskega kongresa pred 150 leti niso bili samo umetniki politike, ampak tudi umetniki razkošnega in finega življenja. In ta umetnost je dandanes pod vplivom masovne civilizacije zelo propadla.

FRAN ERJAVEČ:

291

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Veliko zaslug so si pridobili Francozi pri nas tudi s tem, da so popolnoma zatrlí razbojništvo, ki se je bilo že pred vojno in še bolj v teku vojne jako razpaslo po naših deželah ter se potem po odhodu Francozov vnovič razvilo. Teh je bilo največ iz vrst domačih in tujih (zlasti italijanskih) vojaških beguncev, tatov, delomrznežev, tihotapcev in podobnih nepridipravov, ki so zlasti ob velikih prometnih cestah napadali popotnike, trgovce in celo poštno vozove, a v sili so ropali celo ob belem dnevu tudi po odročnih vaseh. Ob svojem prihodu k nam so prevzele skrb za javno varnost francoske vojaške oblasti, pozneje so pa tudi pri nas uvedli francosko orožništvo (gendarmes) in posebna (prevotalna) sodišča, ki niso bila vezana na svoje uradne sedeže, temveč so odhajali sodniki tja, kjer je bilo treba preiskovati zločinska dejanja, vohunstva, ponarejevanja denarja itd. Orožniki so naravnost vzorno vršili svojo službo peš in na konjih, strogo nadzorovali vse glavne ceste, pazili, da se ni godila škoda pri javnih napravah, ter vzdrževali red na sejmih, žegnanjih itd. Na ta način so hitro iztrebili vse vlačugarje in druge izprience, tako da je kmalu povsod zavlada brezhibna javna varnost, kakršne niso poznali pri nas ne poprej in ne pozneje.

Ker se je prebivalstvo balo razbojnikov in si jih zato ni upalo prijaviteljati oblastem, je Marmont dne 24. III. 1910 odredil, da so za vse zločine odgovorne tudi občine, na katerih področjih se izvrše, in da občani jamčijo popotnikom za vse, s silo jim odvezete stvari, a sami naj

potem iščejo odškodnino pri tolovajih samih. Dalje je Marmont je odredil, da se za vsako tolovajstvo zapre kot talce še enkrat toliko občinarjev, kolikor oseb je bilo umorjenih ali izropanih, a v zaporu naj ostanejo dotlej, dokler ne najdejo pravih zločincev. Razbojnike so obesili na meji dotične občine in truplo je moralo viseti tam 6 mesecev. Ta ukaz so v vseh jezikih trikrat zaporedoma oklicali s prižnic in ga še nabili na cerkvena vrata, a obsodbe so večkrat celo tiskane razširili med prebivalstvo.

Nič manj strogo niso ravnali Francozi tudi z lastnimi ljudmi, ako so izvršili kak zločin. To je zaleglo. Prebivalstvo je začelo samo vneto sodelovati pri preganjanju zločincev, dežela je postala kmalu tako varna kot še nikoli poprej in ljudstvo je ohranilo francoske orožnike še dolgo v najboljšem spominu.

Kakor sem omenil že zgoraj, je prinesla francoska oblast v naše dežele mnogo novih pravic in svoboščin, red in spoštovanje našega jezika in zlasti prva tri leta tudi veliko blagostanje, zato ni čudno, da so pridobili tudi mnogo naklonjenosti v vseh slojih prebivalstva. Posebno v večjih mestih (v Beljaku) je bilo na vsak korak videti pravo izobilje in neprimerno bolje nego poprej je živel tudi kmet. Proti francoščini kot državnemu jeziku ni bilo nobenega odpora nikjer, ker zaradi oddaljenosti strnjene francoskega ozemlja tudi ni bilo nobene nevarnosti za pofrancozenje in so razen tega pokazovali Francozi tudi največjo strpnost in upoštevanje vseh narodnih jezikov, našemu jeziku pa so oni prvi dali celo javne pravice. Nje je namreč dičila ena velika lastnost, ko je Avstrija nikoli ni poznala, da so znali uvideti upoštevanje dejanske razmere in da niso nasilovali prirode (Vodnik je n. pr. brez ugovora lahko uvedel v šole vse slovenske učbenike, ki jih je bil spisal. Mirno

lahko trdimo, da so nam žele oni (zlasti maršal Marmont) ustvariti Vodnika, našega največjega kulturnega delavca svojega obdobja. Njihovo stpno uvidenost nam najboljše dokazuje dejstvo, da niti v nemških predelih niso preveč hiteli z odpravo nemščine, ker so se predobro zavedali, da ni mogoče kar čez noč prelomiti s stoletnimi običaji. Toda francoski vojaki vendarle niso prav nič skrivali svoje mržnje proti nemščini in so včasih pri nemških predstavah v ljubljanskem gledališču tako razgrajali, da si igralci skoro niso upali več na oder. Glede na to je jeseni l. 1811 ljubljansko gledališče menda sploh prenehalo s predstavami, kajti tudi francoski izobraženci niso marali skromnih, plehkkih in cenjenih nemških komedij brez vsake umetniške vrednosti ter lahkomišelnih italijanskih komičnih oper, s kakršnimi so tedaj polnili repertoarje nemških gledališč.

Res je, da si pri nas živeči francoski uradniki v tako kratkem času še niso mogli prisvojiti tudi našega jezika, vendar so mu priznavali in dajali vso veljavo, kolikor je bilo tedaj le izvedljivo, in za vedno so nas tudi osvobodili ponižujočega predsodka, da bi imel vladajoči narod (Nemci) na podlagi zgodovinskega prava tudi pravico vsiljevati manjšinskemu narodu svoj jezik in kulturo. Vrnivša se Avstrija je potem sicer zopet vztrajala na tem »pravu«, a jo je potem ravno to tudi pokopalo in privredlo do razpada avstro-ogrške monarhije. Višji francoski uradniki so povsod naravnost iskali tesnejših družabnih zvez s prebivalstvom in so v ta namen radi prirejali tudi razne slovesnosti, h katerim so vabili domačine, ter si s sijajnimi nastopi, paradami, ljudskimi veseljami i. dr. pridobivali naklonjenost prebivalstva. Višek takih slovesnosti je tvorila vsakoletna proslava Napoleonovega rojstnega dne (15. avgusta), ki ga je praznovalo vse.

(Dalje prihodnjič)

GLOBASNICA

(Janez Gregorič)

V 74. letu starosti je umrl 12. X. t. l. Janez Gregorič, Amrov oče v Mali vesi. Po svojem očetu Juriju Gregoriču, nekdanjem globaškem županu, rajni ni poddedoval samo Amrove kmetije, temveč tudi trdno narodno zavest, po svoji materi Urši Hutarjevi, sestri dveh duhovnikov, pa blago krščansko srce. Iz srečnega pred 34 leti sklenjenega zakona z Nežo Konečnik iz Vogrč je izšlo 7 otrok, od katerih živi še 6. Vsi so rojeni pevci in talentirani igralci, vsi aktivni vneti delavci na polju naše prosvete. Najbolj znan je Lojz, očetov naslednik, ki je tudi odbornik Kršč. kult. zveze v Celovcu ter Stefan, ki je pri Pasijonu predstavljal Kristusa. Najstarejša hčerka se je žalibog preselila v tujino.

Dne 14. okt. smo spremili rajnega očeta v izredno velikem številu na domače pokopališče k večnemu počitku. Pogrebne obrede je vodil domači župnik č. g. Posch ob asistenci č. gg. dr. Zablatnika, vogrškega župnika Zaletela ter kaplana Buteja. Doma in ob odprtem grobu so se poslovili od rajnega tudi cerkveni pevci z vedno ganljivo žalostinkama »Vigred se povrne« in »Nad zvezlami«, Petjakov štebenski moški

Pri nas na Koroškem

zbor pa je z ubranimi glasovi zapel »Dobrovina mili kraj« ter staro domačo nagrobno žalostinko. Ob odprtem grobu pa je rajnega očeta počastila tudi še globaška godba.

Vrlemu rojaku bodi lahka ljubljena domača zemlja! Težko prizadeti družini pa izražamo naše iskreno sožalje!

ST. JANŽ V ROŽU

(Janez Müller — 85-letnik)

V tihoti svoje preproste domačije in v krogu svojih dragih je dne 21. oktobra obhajal svojo petinosemdesetletnico Janez Müller, pd. Močivnik v St. Janžu v Rožu. Kljub svoji visoki starosti je naš jubilar še čil in še zvesto pomaga domačim na polju ali kjer koli je treba. Močivnikov

Hanzi, kakor ga kličemo po domače, je bil vselej stebber našega prosvetnega gibanja, vnet pevec in dolga leta organist. Naša dolžnost je, da se ga ob tem njegovem visokem slavju spomnimo tudi mi v našem listu, ki ga z veseljem prebira tudi on. Ko sem ga pred tedni obiskal na domu in sva v razgovoru posegla tudi nazaj v njegovo preteklost, mi je nazadnje dejal: Hvala Bogu, zdravje se me še drži, samo noge me malo »matrajo« in peti tudi ne morem več. Pa to je kriv samo neki padeč, drugače bi še šlo.

Zelimo jubilaru še mnogo zdravih in veselja polnih let v krogu svojih domačih!

Vsi sveti so pred vrati!

Knjige Družbe sv. Mohorja so izšle!

Dobite jih pri običajnih poverjenikih ali pa naravnost v Celovcu pri Družbi sv. Mohorja.

O knjigah, ki so zelo zanimive, kaj več prihodnjic.

Slovensko prosvetno društvo Radiše vabi na

VESELO KULTURNO PRIREDITEV

z deklamacijami, petjem, govorom in lepimi slikami iz domačih in tujih krajev, ki bo v nedeljo, dne 30. oktobra, ob 15. uri v dvorani pri cerkvi na Radiša h.

Vstopnina 4 šil. (za šolsko mladino 1 šil.)

Vabi odbor

Fant, dekle, premisli!

»Kaj se bom trudil od zore do mraka na kmetiji, raje pojdem v mesto. Tam odbijem svoje ure v tovarni ali delavnici, zaslužim si svoj gotov denar. Prost sem in lahko delam kar hočem... Sedem na moped ali roler, pa hajdi po lepem svetu. Na kmetiji se delo začne, ko se zavrta dan, ko pa pade na zemljo tema, ga pa še ni konec. In prost nisi nikoli, ker živino je treba opravljati vsak dan, tudi v nedeljo in na praznik...«

Tako govori dandanes marsikateri fant ali dekle, ko se odloča o svoji bodoči življenjski poti. Mnogo jih je res šlo v mesta, v tovarne, v švico ali kam drugam. Toda ali so vsi tisti srečni, zadovoljni? Le ozri se okoli po vasi ali po okolici, pa boš videl, da ni vselej vse zlato, kar se sveti.

Le prepozno je marsikateri fant in marsikatero dekle moralo spoznati, da je tujina mrzla in brezobzirna. V tovarni ali pa v mestu le postaneš droben delček velikega, brezdušnega stroja, le številka v sivi množici. In ponavadi mora začeti človek, ki pride iz dežele v mesto, na najnižjem

poštenih in nepoštenih, tudi prosti čas je treba kako ubiti, posebno če si med tujimi ljudmi. In tako gre denar kot je prišel...

In koliko fantov in deklet se moralno izgubi v slabi družini, ki si poišče, ko jih prime domotožje, po domačih hribih in dolinah, po domači vasi, rojstni hiši in po sovrstnikih.

Če vse dobro premisliš, je kmečki stan še vedno ne le najpotrebnejši, temveč tudi najlepši. Kmečki gospodar in gospodinja sta kljub težkim zahtevam, ki jih novi časi nanju stavijo, v marsičem na boljšem kot vsi drugi stanovji. Predvsem sta sama gospodarja na svoji zemlji. Ni jima potreba trepetati pred nobenim polirjem, preddejavcem ali uradnikom, kot je to v tovarni ali drugih odvisnih službah. Tudi se jima ni treba bati — odpusta iz službe!

Se pa razume, da je kmečko gospodarstvo danes povsem drugačno, kot je bilo nekdanj. Marsikateri kmet si je sam kriv svojega slabega gospodarskega stanja, ker se ni znal prav obrniti. Kmet je danes samostojen podjetnik, ki svojo zemljo obdeluje sam, vendar ne več le zato, da s svojimi pridelki preredi svojo družino čez leto, temveč, da proizvaja za trg. Zato mora biti tudi dober trgovec, gospodariti mora s svinčnikom v roki, izračunati mora dobro, kaj se mu najbolj izplača pridelovati v njegovih razmerah, da bo ustvaril najboljše donose. Beg z dežele je pomanjkanje žive delovne sile zelo poostiril položaj na kmetih in zaradi tega se mora kmet čim dalje bolj zatekati k strojem. Pravilna izbira pri opremitvi kmetije s stroji omogoči kmetu, da tisto delo, ki ga je nekoč opravljalo deset parov rok, opravi danes z manjšim trudom — en sam človek s pomočjo strojev. Vse to pa more kmet izvesti le, če je kmet ustrezno gospodarsko izšolan in izobražen, da more pozorno in z zanimanjem slediti razvoju gospodarstva.

Zato fant, dobro premisli, kaj boš storil. Opozarjamo te pa še enkrat na ugodno priložnost za strokovno izobrazbo, ki ti jo nudi priznana Kmetijska šola v Tinjah. Še je čas, da se ustno ali pismeno pozanimaš za pogoje ter se prijaviš za letošnji tečaj, ki se bo začel po Vseh svetih in trajal do konca prihodnjega marca!

In zate, dekle, sta odprti gospodinjiski šoli č. šolskih sester v St. Rupertu pri Velikovcu in St. Jakobu v Rožu!

KATOLISKA PROSVETA V CELOVCU

v a b i n a

KULTURNI VEČER

v četrtek dne 4. novembra 1960 ob pol osmih zvečer

v KOLPINGOVI DVORANI

Na sporedu je:

Mednarodni evharistični kongres v Münchenu v barvnih slikah in zvočni spremljavi in letošnje pasijonske igre v Oberammergau.

Mali obmejni promet razširjen

Kot poročamo na 2. strani, je bil minuli teden obmejni promet med Avstrijo in Slovenijo na novo urejen. Tu še nekaj podrobnih določb:

V Avstriji izstavljenе trajne prelaznice (Dauergrenzscheine) veljajo le za bivanje v določenem, točno označenem okolju v obmejnem pasu onstran meje. Poleg tega pa sme biti dodatno vključena v dovoljeni okoliš še ena občina izven obmejnega pasu, prav tako pa tudi en v bližini te občine se nahajajoči obmejni prehod. Na Koroškem izstavljata zvezni policijski komisariat v Beljaku in okrajno glavarstvo v Celovcu trajne obmejne prelaznice za okoliš Kranj in Celje. Okrajno glavarstvo v Velikovcu izdaja trajne obmejne prelaznice za okoliš Kranj, Celje in Maribor, okrajno glavarstvo v Volšperku pa za okoliš Maribor. Na podoben način je urejeno tudi izdajanje dovoljenj onstran meje za obmejni promet iz Slovenije v Avstrijo.

Število obmejnih prehodov za promet z motornimi vozili je bilo povečano in sicer so določeni na Koroškem naslednji obmejni

Starši, ki želite dati svojemu sinu ne le dobro gospodarsko izobrazbo, ampak predvsem tudi dobro vzgojo, morete poslati svojega sina le v

Kmetijsko šolo v Tinjah

Pohitite s prijavo na naslov: B. Bildungshof, Tainach.

Pouk se začne po Vseh svetih.

Priporočajte to šolo tudi drugim!

SELE

Kakor mravljišče je bilo videti pretekli teden stavbišče nove cerkve. V torek 18. X. je bilo treba čez zidove stanovanja in dvorane v vsej dolžini in širini izgotoviti v (Dalje na 8. strani)

Tinje: To je umna prašičereja

klinu družbene lestvice. Mora vzeti najslabše delo. One, ki so se povzdignili više, lahko sešteješ na prstih ene roke.

Tudi tista z lahkim delom in z dobrim zaslužkom ne drži popolnoma. Res je, ko opraviš svoje ure si prost. Toda poglej tiste, ki so v mestih, ali so si kaj več prihranili kot bi si na vasi. Mesto nudi več zabav,

DEKLETA, pohitite!

Si se že vpisala v slovensko gospodinjisko šolo?

Jaz sem se že javila ZA ŠT. RUPERT. Slišala sem, da si je tudi v ŠT. JAKOBU veliko koroških deklet zagotovilo prostor v šoli.

Še je nekaj mest na razpolago, ZATO POHITITE, da si zagotovite možnost dobrega strokovnega šolanja in značajne vzgoje za življenje!

Gojenci tinske Kmetijske šole na poučnem izletu pri Pristovniku v Kortah. Gospodar dipl. ing. Lambert Muri razlaga koristnost strojev v kmetijstvu.

Založimo se s sladkim moštom

Važno poglavje pri sadjarstvu je samooskrba kmetije s sadjem in sadnimi proizvodi. Vsakdo skuša z izbiranjem raznih vrst sadja — od jagodičevja preko pečka tega do koščičastega sadja — in raznimi sortami podaljšati dobo uživanja svežega sadja preko celega leta. Vkljub vsemu pa le redko uspe shraniti toliko svežega sadja, da ga je do nove letine dovolj.

Izredna prilika pa se nam nudi s konzerviranjem raznih vrst sadja in sokov. Pri tem je glede količine sladki mošt kajpada na prvem mestu. Surovi proizvod, moštno sadje, je v zadostni količini na razpolago, četudi je le malo sadnih dreves ali slabša letina. Navadno moremo tako sadje le težko ali le po zelo nizkih cenah prodati; torej se predelovanje takega sadja še najbolj izplača za domačo uporabo — za izdelovanje sladkega mošta.

Najvažnejše pri izdelovanju sladkega mošta je izredno skrbna priprava; vse orodje in snovi morajo biti pri roki. Od preše proč je treba spraviti sok, če le mogoče, v više stoječe posode, posebno še, če gre za čiščenje pred filtracijo, da more na ta način teči sok zavoljo svoje teže navzdol

v zvonce in od tega v steklenico. Steklenice morajo biti dobro oprane in segrete pripravljene za polnjenje.

Poskrbeti je treba tudi za zadostno kurjavo, ker omogočimo le s konstantno temperaturo vodne kopeli hitro odcejanje soka. Pomniti je treba, da zavisí storilnost sterilizacijskega zvonca in neprekinjeno delo od zadostne toplote.

Čiščenje sladkega mošta je odvisno tudi od vsakokratne zahteve posameznika. Neočiščen sladki mošt brez dvoma ni nič slabši od očiščenega. Seveda tisti, ki bo moral izpiti iz dvolitrske steklenice zadnje kوزarce, ne bo imel ravno preveč lepe pijače, dasi se na okusu ne bo nič spremenilo. Zato je filtracija sladkega mošta postala že nekaj navadnega posebno tam, kjer ga prodajajo gostom v poletnih mesecih.

Poudariti je treba, da naj pospeševanje izdelovanja sladkega mošta na kmetiji ne služi poizkusom doseči večjo proizvodnjo za trg, ker to na ta način v pripravi obliki niti ni možno. Sladki mošt je mogoče izdelovati za trg le industrijskim podjetjem na zasebni ali združni bazi in ga je moč spraviti med potrošnike tudi le s po-

možjo odgovarjajočega razpečevalnega omrežja.

Glede primernih steklenic za shranjevanje sladkega mošta je bilo že mnogo pisane in govorenega. Izkazalo se je, da so za kmečkega potrošnika sladkega mošta najbolj pripravne dvolitrske steklenice, ki jih lahko zamašimo z gumijastim zamaškom; ta se ne obrablja in ga je lahko nadomestiti, ker je poceni.

Za zaključek lahko rečemo, da sadjarstvo v zadnjih letih ni imelo možnosti doseči boljših uspehov, kot jih je doseglo z izdelovanjem sladkega mošta. Na ta način so lahko pretvorili surovino, ki pogosto nima skoro nobene cene na trgu, v izrazito žlahten proizvod — sladki mošt.

Ako so sadne letine bogate in čeprav skušamo doseči izboljšanje kakovosti svojega sadja, nam preostane sadja, ki ga moremo le predelati, če hočemo imeti korist od sadne letine. Jasno je, da se moramo na predelavo sadja dobro in skrbno pripraviti. Očistiti je treba orodje in steklenice ter si jih nabaviti večje število. Pripraviti moramo tudi odgovarjajoč prostor za shranjevanje napolnjenih steklenic. Če bomo to storili, nam ne bo treba nobene pomoči, ko si bomo ustvarjali zaloge sladkega mošta. Ako se dobro zavedamo, da nam je potrebnih skoro 1.000 litrov mošta, če ga hočemo imeti v zadostni količini vse leto, nam postane tudi jasno, da nas čaka še veliko dela. Slastni, zdravi in čisti sladki mošt v domači kleti in potem tudi na mizi in za malico med delom na polju pa bo to delo bogato poplačal.

Pozna povrtnina v prehrani

Glavna sezona povrtnine je sicer že mimo, vendar je na vrtu ali trgu še vedno veliko zimske solate, raznih vrst zelja, korenja itd. Vsa ta pozna povrtnina vsebuje veliko mineralnih soli in vitaminov, ki so važen sestavni del naše prehrane. Zato vam priporočamo, da jo uživajte ne le zdaj, ko je še dovolj, ampak jo skrbno shranite tudi za zimske mesece, ko je težko priti do zelenjave, ki jo pa naš organizem nujno potrebuje v vsakem letnem času. Da bi bil vaš jedilnik manj enoličen, vam prinašamo nekaj receptov za pripravljanje pozne zelenjave.

Rdeče zelje v solati — surovo

Lepe trde glavice zrežemo v solato kot navadno zelje. Zabelimo jo z oljem in kisom. Odišavimo s kumino in osolimo.

Pod vplivom kisline spremeni solata barvo in postane lepo rdečkasta. Radi jo uporabljamo kot dodatek k raznim mešanim solatam, ker jih s svojo barvo zelo poživijo, je pa tudi okusna.

Rdeče zelje v solati — kuhano

Odberemo drobne glavice, jih očistimo, kocene le odrežemo in jih ne izdobljemo iz glavic. Drobne glavice skuhamo cele v slanem kropu, večje razpolovimo ali razčetririmo. Vode naj bo malo. Kuhane glavice lepo razrežemo na četrtine, zabelimo z oljem in kisom. Po želji solato lahko odišavimo s kumino ali seseklanim česnom in peteršiljem. Serviramo mlačno ali popolnoma mrzlo.

Ta solata pri nas ni posebno znana. Je pa zelo okusna in jo lahko vso zimo pripravljamo, če vzimimo glavice v kleti ali tudi v zasipnici na vrtu.

Brstično zelje

Ta pri nas redka zelenjava nam daje zelo okusno prikuho ali solato. Za mrz je skoraj neobčutljiva in jo navadno pustimo kar na vrtu čez zimo. Da pridemo pozimi laže do nje, presadimo nekaj rastlin v zasipnico na kraju, ki je tudi pozimi dostopen.

Brstiče ali glavice operemo in očistimo. Ako jih skuhamo v slanem kropu, zabelimo s kisom in oljem ter dobro potresemo s seseklanim peteršiljem, imamo prvovrstno solato, ki jo po želji lahko še začimimo s strtim česnom in poprom.

Kuhane glavice pa damo na mizo lahko

tudi zabeljene z razpuščenim surovim maslom ali s prepraženimi drobtinicami.

Namesto da glavice kuhamo, jih lahko tudi dušimo na masti, v kateri prej prav rahlo zarumenimo sesekljano čebulo. Tako dušene brstiče potresemo, ko so že mehke, s seseklanim peteršiljem. Serviramo zelo tople. Lahko pa damo zraven še nariban sir.

Te brstiče pripravimo lahko kot sladko zelje s krompirjem in jih uporabljamo namesto zelja v enolončnicah, juhah. Dobri so tudi v zelenjavni rižoti.

Korenje z jabolki

Ostrgano korenje zrežemo na podolgovate koščke in jih dušimo z oljem in majhno količino vode. Solimo le prav malo. Pol ure pred kosilom dodamo korenju 2 do 3 olupljena in na rezine narezana jabolka in dalje dušimo. Na koncu jed začimimo po okusu s sladkorjem. Zelo izboljšamo okus z žlico smetane. V tem primeru odmerimo za dušenje manj maščobe.

Redkev z mladim fižolom

Nedozorel fižol zluščimo, preberemo in skuhamo v slani vodi. Ohlajenemu primlašamo naribano črno redkev. Od našega okusa je odvisno, kako na debelo jo naribamo. Nekaterim bolj prija debelo naribana, drugim pa je skoraj ljubša nastrgana.

Redkev vsebuje nekatere snovi, ki ugodno vplivajo na žolčnik. Vendar je tem bolnikom ne smemo dati mešane s fižolom. Najboljši za te je njen sok.

Škropiti, škropiti, škropiti...

Znanost se z vso vnemo trudi izslediti načine, ki bi omogočili najti neškodljiva sredstva za obrambo sadnih kultur pred škodljivci. Taka sredstva so teoretično resda že našli, toda njih praktična izdelava naleti vedno znova na obilico zaprek.

Človeštvo si je oddahnilo, ko so svojčas iznašli DDT in druge klorirane ogljikovodikove snovi; toda kaj kmalu so opazili, da imajo nekatere snovi neprijetne lastnosti glede maščobe. Posledica tega je bila, da so morali iskati in najti karentne dobe in pravilne količine, ki zagotavljajo absolutno neškodljivost. Žal je ostala lepotna napaka, da ob nepazljivem delu s takimi sredstvi lahko utrpita človek in žival škodo na zdravju.

Mrčes je možno privabljeti s snovmi, ki dišijo. Predvsem privlačuje samce mrčesa vonj, ki ga izločajo samice. Logična posledica je bilo spoznanje, da je moč z vonjem samic, v kolikor se ga da ustvarjati umetnim potom, privabiti ogromno samcev in jih uničiti. Na ta način je mogoče zaustaviti razmnoževanje mrčesa. Tako so n. pr. prvotno izdelovali te vonjajoče snovi iz kokonov sviloprejk, da so jih mogli ana-

lizirati. 800.000 bub sviloprejke je bilo treba posušiti, zmleti v prah, izlužiti in analizirati, če so hoteli pridobiti 12 miligramov omenjene snovi s seksualnim vonjem. Zdaj iščejo način izdelovanja sintetičnih sredstev, kar pa zahteva spet tisoče poizkusov.

Žal pa imamo številne druge metulje, ki se jih ne da tako gojiti kot sviloprejko in jih zato tudi ne moremo kar tako zatirati. Kdo pa že namenoma goji mrčes?

Nam, ki živimo v 20. stoletju, trenutno ne preostane nič drugega, kakor da se še naprej jezimo na kemijo in še naprej uporabljamo v boju zoper škodljivce kemična sredstva.

No, ker že razpravljamo o škropljenju, ne pozabite poškropiti sadnega drevja s kakšnim bakrenim ali kakim drugim sintetičnim sredstvom. Tudi krizantemam na vrtu malo bakra ne bo škodovalo, ker ta zatira bolezn listov. Morate pa pričeti misliti tudi že na zimsko škropljenje sadnih dreves ter si nabaviti potrebna škropila. Priznana taka sredstva so mineralni sadni karbolineji, rumena olja in žvepleno-apne na brozga.

Šoferski kotiček

Žarometi in signalne luči ter njih nega

Dandanes smo že tako daleč, da se ni treba vsakemu vozaču brigati za tehnični del svojega vozila, ker je dovolj servisnih delavnic, ki to opravijo namesto njega. Toda čeprav to dejstvo lahko pozdravimo, moramo le opozoriti vozače na to, da je njihov naloga opaziti okvare in se takoj pobrigati, da bodo čimprej popravljene, kajti zakon zahteva, da je vsako vozilo v popolnem redu. Še prav posebno pažnjo pa je treba posvečati žarometom in signalnim lučkam, ker od teh v veliki meri zavisi varnost nočne vožnje.

Pri novem vozilu žaromete prvič montirajo v tovarni. Pri kakršnemkoli premikanju žarometov pa je možno, da se smer svetlobnega snopa spremeni in ne ustreza več zahtevam, ki so postavljene z obstoječimi cestno-prometnimi predpisi. Zato je osnovno pravilo, da je treba po vsakem premikanju žarometov obvezno kontrolirati oziroma ponovno nastaviti žaromete v ustrezno opremljeni servisni delavnici. Le v izjemnih primerih, če v bližini ni nobene take naprave za nastavitve žarometov, lahko začasno opravimo to delo sami. Za to potrebujemo seveda raven prostor, zaslon in temo. Predhodno moramo zato pripraviti vozilo in zaslon. Vozilo mora biti obremenjeno tako, da pri nobeni drugačni obtežbi ne bo prednji del bolj dvignjen kot v času nastavljanja.

Praktično naj sega svetlobni snop zasenčenega žarometu toliko metrov daleč, kolikor centimetrov je središče žarometu dvignjeno od tal.

Vzdrževanje žarometov je v glavnem enostavno in le poredkoma zahteva manjša dela. Najpogostejše opravilo je zamenjava žarnic. Pri tem moramo predvsem paziti, da montiramo žarnico, ki je predvidena (napetost, jakost, vrsta). Pri zamenjavanju moramo paziti, da žarnice ne umažemo, kajti vsa umazana mesta kvarijo efekt. Najbolje je, da žarnico primemo n. pr. s čistim svilenim papirjem, nato pa jo vtaknemo v nosilec žarnice. Pri tem moramo paziti, da ne umažemo paraboličnega ogledala ali da ne poškodujemo kakih drugih delov žarometov. Najbolje je, da prepustimo zamenjavo stekla izvežbanemu človeku. Če pa se tega dela že lotimo sami, moramo predvsem paziti, da montiramo le tako steklo, ki je predvideno za tisti žaromet. Napačno steklo (profil stekla) nam lahko popolnoma pokvari zaželeni efekt žarometov. Tudi pri tem opravilu moramo biti previdni, da ne bi poškodovali kak drug del žarometov.

Pri odstranjevanju sponk, ki držijo vložek, pazite na oči!

Od ostalih vzdrževalnih del je treba omeniti edino še občasnó čiščenje raznih prezračevalnih ali drenažnih odprtín.

Najpogostejši vzroki za slabo funkcioniranje žarometov so:

- slaba nastavitve žarometov,
- padeč napetosti,
- slaba montaža nosilca žarnice ali žarnice same,
- poškodovano, oziroma umazano parabolično ogledalo in umazano ali poškodovano steklo.

O nastavitvi žarometov smo že nekaj napisali. Če se pokaže, da žarometi niso pravilno nastavljeni, odpelji vozilo takoj v najbližjo servisno delavnico, ki ima za to potrebne naprave.

Pri prevelikem padcu napetosti je treba pregledati vse vode (Leitungen), kontaktna mesta in vse možnosti, ki bi povzročile padeč napetosti. Največji dopustni padci napetosti, ki bistveno še ne kvarijo efekta žarometov, smejo znašati do 6,5 odst. celotne napetosti.

Vzrok za slabo delovanje žarometov je lahko tudi premaknitev žarnice (nitke) in žarišča paraboličnega ogledala. Če je žarnica v redu in pravilno sedi v zarezah na nosilcu žarnice, je treba iskati vzrok v slabem sedežu nosilca žarnice v vratu paraboličnega ogledala. (Dalje prihodnjič)

Obiščite moje stalno razstavo o gospodarstvu, poljedelstvu, gospodinjstvu in tehniki (prispeli novi kmetijski stroji, pralni stroji, radioaparati itd.)

JOHAN LOMŠEK

ST. LIPŠ. TIHOJA, P. Dobrla ves

Zločin nad mladino

(V Budimpešti ubitih nad 200 mladincev)

Kako strahoten in brezobziren je komunizem v boju zoper nasprotnike njegovega nauka, nam pričajo poročila iz različnih komunističnih revolucij in državljskih vojn. Redno se povsod ponavljajo večji ali manjši pokolji tako imenovanih izdajalcev. Povsod, kjer je komunizem danes na oblasti, je do tega prišel preko nasilja in potokov krvi. Pa še celo tedaj, ko že ima vso oblast v roki, to nasilje nad slabotnimi in razoroženimi ne poneha. Ta veliki madež kulture v 20. stoletju bo ostal v zgodovini večna obsodba nečloveškega komunizma.

V tem zločinstvu v povojni dobi predvsem prednjačijo madžarski komunisti. Brutalno so zatrli s pomočjo ruskih tankov upor ljudstva. Vse, kar so upornikov zajeli, so brezobzirno zatrli. Celotno pred otroki se niso ustavili in, kot poroča Katoliški glas, so prav zadnji čas h grozodejstvom prejšnjih let dodali še strašnejše zločine, ki bi morali dvigniti svetovno javnost k najodločnejši obsodbi. Poročilo pravi sledeče:

V budimpeštanskih zaporih se bo v kratkem odigrala druga strašna žaloigra. Lansko leto je agencija Continentale objavila žalostno vest, da so v Budimpešti obsodili na smrt 150 nedolžnih otrok; saj so komaj dovršili 16. leto starosti. Letos pa je za druga skupina 67 otrok izpolnila 18. leto in tako postala »zrela« za smrt na vešalih. To se bo zgodilo v okraju Kobanya v budimpeštanskih zaporih.

Ob času madžarske vstaje so ti otroci imeli komaj 12–14 let. Po krvavi zadržitvi upora jih je komunistična rdeča policija AVH zaprla v poboljševalnico v Gily v bekeški provinci. Takrat so vsi upali, da jih bodo oblasti po prestani »politični preobrazbi« v poboljševalnici izročili znova družinam; toda z zakonom z dne 30. junija 1957, označenim s značko »B-H-Oe: 1-12«, je bilo med drugim sklenjeno: »Lahko se izvrši smrtna kazen nad mladoletniki po dovršenem 18. letu starosti, ko bodo spoznali, da so s svojimi dejanji škodili demokratičnemu ljudskemu redu v državi ter hoteli vreči vlado ljudske republike ter dejansko podprli kakršnokoli protidržavno organizacijo.«

Ta nečloveški zakon so polnomočno odobrili in tako morijo sedaj mladino, ki je imela ob času madžarske vstaje komaj deset do petnajst let. Na njihovih celicah v ječi Budimpešta-Kobanya stoji napis: »Na smrt obsojeni — pogosta kontrola.«

V dobi, ko obstajajo društva za zaščito živali in za zaščito rastlin, pa svet molči nad zločini nad stotinami nedolžnih mladincev v srcu kulturne Evrope. In nikogar ni, da bi na mednarodnih forumih kričavi »oznanjevalcem miru in pravice« — Hruščevu in Kadarju — zalučal v obraz ta dejstva najbolj divjega barbarstva.

Ničvredno čtivo

Vedno bolj pogosto tožijo starši in javni organi, katerim je prepuščena skrb za mladostnike, o pogubnih vplivih malo ali ničvredne literature. Zlasti opozarjata na velik porast mladostnih zablod policija in sodišče, ki imata vedno več posla s tovrstnimi pojavi.

Ob preiskavah o vzrokih te tako hitro rastoče mladinske zablode skoraj vsi poznavalci razmer poudarjajo, da je temu kriva največ ničvredna literatura, ki je še vse pre malo pod kontrolo in cenzuro. Pri tem tudi poudarjajo, da morajo vse bolj sodelovati vsi, ki so za to poklicani; to so pa predvsem starši, Cerkev, država in vzgojne organizacije. Prav gotovo bo skupno prizadevanje prineslo sadove in tako obvarovalo rastoči rod pred poplavo umazane literature in vsega, kar je v tem v tesni zvezi.

Inomoški katoliški tednik: »Volksbote« je ob tem prečel problemu razpisal anketo, da zve za mnenje javnosti o tem. Povabil je več najvidnejših strokovnjakov v mladinskih vprašanjih in vidnejših javnih delavcev in jim stavljal več vprašanj z ozirom na poplavo »Schundheftl«-ov na knjižnem trgu Avstrije.

Mladinski referent na konferencah avstrijskih škofov dr. Franc Zak odgovarja med drugim tudi z zahtevo, da mora biti vsak izvod take vsebine predhodno predložen šolskim ali vzgojnim oblastem, da po zakonu odločajo o dovoljenju izdaje. Tudi starostna meja, po kateri je dovoljen do-

Mladina za misijon

Lepa prireditev študentskega krožka „Lambert Ehrlich“ v Celovcu

Nekaj, česar doslej nismo bili vajeni, smo videli zadnje nedelje v Kolpingovi dvorani. Bilo je to veselo presenečenje, na katero smo lahko ponosni. Zopet so bili to naši dragi študentje, ki niso pridni samo v šoli, marveč se z velikim zanimanjem bavijo tudi z vprašanji današnjega časa. Eno takih važnih vprašanj, katero mora zanimati že vsakega katoličana, toliko bolj pa še mladega katoliškega študenta, so misijoni.

V dijaškem zavodu na Velikovski cesti — v nekdanjem hotelu Trabesinger — so študentje ustanovili že pred letom Misijonski krožek Lamberta Ehrlicha. Po vzgledu neumornega misijonskega delavca, pokojnega prof. dr. Ehrlicha, se hočejo tudi ti študentje poglobljati z vso ljubeznijo v pe-reča vprašanja misijonske dejavnosti in po svoji moči čimveč doprinesiti k poživitvi misijonskega duha med Korošci. V ta namen imajo redno svoje mesečne sestanke, zadnje nedelje pa so pripravili tudi dobro uspelo javno misijonsko proslavo v Kolpingovi dvorani.

Za to slovesnost je bila dvorana okrašena z napisi, ki so nas vabili k delu za misijone. Spored celotne proslave je bil kar pester. Mogočen mešani zbor dijaške mladine je otvoril prireditev z misijonsko himno, katera nas je tako uvedla v misijonski problem: velika so polja... V imenu dijaškega Misijonskega krožka nas je pozdravil dijak Oman Hanzi in nam orisal na kratko delovanje krožka med dijaki.

Sledil je govor č. g. Luskarja o pomenu misijonstva v današnjih dneh; saj je bila ta zavest v Cerkvi skozi vse čase najbolj v ospredju. Poudaril je, da je da je predvsem važno, da si kristjani danes privzgojijo pravega misijonskega duha, ki bo potem prav razumel doprinesati tudi materialne žrtve. Po govoru so dijaki zapeli pesem Kristusu Kralju sveta in njegovo oporoko: Pojdite po vsem svetu...

O srednja točka sporeda je bila misijonska igra Hermanna Haeccka: »Kdo bo plačal?« Vzeta je iz življenja misijonarjev v Indiji in prikazuje prav nazorno probleme in uspehe misijonskih delavcev po svetu. Teh težav je neizmerno; saj orati ledino ni lahko. Vsak dan nastopijo nove ovire bodisi od strani domačih oblast ali

drugoverskih misijonarjev, bodisi radi silne revščine domačinov ali pomanjkanja delavcev in denarnih sredstev. Toda misijonarje dviga pri vsem težkem delu živa zavest, da je Bog na njihovi strani in da jih spremlja Njegov blagoslov. Njih neomajno zaupanje tako ustvarja nešteto »misijonskih čudežev«. To je bilo pokazano tudi v lepo podani igri »Kdo bo plačal?« stavbišče in zidanje nove misijonske šole, ki je neobhodno potrebna za uspešno delo med pogani.

Prireditve se je udeležilo mnogo Celovčanov, še več pa s podeželja. Poleg številne duhovščine in kat. izobražencev smo imeli v svoji sredi tudi prevzvišenega gospoda škofa, ki je nas opozoril na strašno tekmo med vero in nevero v boju za duše mladih narodov. Posebej pa je še pohvalil naše dijake v njih uspešnem delu za Kristusovo kraljestvo!

Dragi dijaki, čestitamo in vztrajno naprej!

Iz filmskega sveta

Slovenski film „Dolina miru“

V teh dneh predvajajo po naših vaseh slovenski film »Dolina miru«. Že pred leti ga je izdelalo filmsko podjetje »Triglav« v Ljubljani in je bil tudi na mednarodnem filmskem festivalu v Cannesu nagrajen. Vrteli so ga že v različnih državah in povsod so ga sprejeli z zelo ugodno kritiko. Tudi v Avstriji so ga kupili, toda vrteli ga še niso nikjer. Kaj je temu vzrok, še ni nihče povedal, dasi ne bo težko uganiti...

Film prikazuje dogodke iz zadnje vojne. Zelo lepo in naravno opisuje zgodbo dveh otrok, ki bežita — osirotela brez staršev — iz bombardiranega mesta na varno k stricu v dolino miru sredi planin. Na potu doživljata dogodivščine, polne nevarnosti. Tako na primer spopad med zavezniškimi letali in nemško vojsko. Pri tem sta bila sestreljena dva ameriška letalca, ki sta s padali pristala v nekem gozdu, skozi katerega sta bežala Marko in nekako petletna Loti. Ob prehodu preko reke naletita eden padalec — črnski vojak Džin na otroka in sedaj bežijo skupaj pred zasledujočimi nemškimi vojaki. Film zelo lepo prikazuje prijateljstvo med tremi begunci — nekateri prizori so zares nadvse pristrčni in ganljivi, pa tudi silno napeti. Končno dospeljo preko številnih nevarnosti do hiše stričeve v dolini miru, toda nemški zasledovalec je tudi od tod pregal mir. V zasedi je prišlo do bojev z osvobodilno vojsko, ki je v zadnjem trenutku prišla na pomoč bežečemu letalcu. Toda v boju je padel tudi Džin, poleg številnih nemških vojakov. Zato je naslednjega dne prišla nemška ekspedicija in popolnoma uničila na-

Kakšne starše si želijo...?

Amerika je dežela najrazličnejših anket, katere vodijo posamezniki ali pa kulturne ustanove. Izsledki takih anket so v mnogem zelo zanimivi in podučni.

V letošnji pomladi so izvedli na pobudo pisatelja dr. Hertza svojevrstno anketo. Sto tisoč otrok-pubertetnikov iz Evrope, Azije in Avstralije so vprašali po anketni vprašalni poli: kakšne starše si želijo. Na anketo je odgovorila velika večina in odgovori so bili zelo zanimivi, mnogi pa tudi prav pretresljivi. Pisatelj Hertz je iz teh skoro sto tisoč poročil sestavil nekak dekalog zlatih pravil za starše in se glasi takole:

1. Pred otroki naj starši opustijo vsako prerakanje in vsak spor.
2. V ljubezni naj bodo starši do vseh otrok enaki in pravični.
3. Do otrok naj bodo starši vedno odkritostni.
4. Razmerje med očetom in materjo naj bo strpno.

Bratu

Vsak večer si tiho ždel pri mizi.
So nad tabo rasli bridkih misli nizi.
Težka skrb je hrbet tvoj vpognila,
v muke, v gube čelo ti stembila.

Ni te več. Pri mizi je še tiše.
V nas zijajo prazni koti hiše.
Molk šumi — oh temno šepetanje —
kot da v rušah bi se dramile lobanje.

Zdaj za mizo nemo sedajo sinovi.
Krv tvoje v njih kipe valovi.
Kakšne misli so jim v srca nasejane?
Njih steže — li prav so napeljane?

O, pogrešamo bridko te, očko, brata.
Trkamo za te na božja vrata.
Bogec gleda nas, pri mizi zbrane.
Glej, prostor tvoj pozabljen ne postane.

Milka Hartman

ESKIMI SE MODERNIZIRAJO

Eskimi vedno bolj opuščajo stoletni način postavljanja svojih bivališč iz ledu, ki jih imenujejo igljuje. Namesto ledenih si nabavljajo igljuje — iz plastične snovi! Igljuje te vrste so zelo lahki, primerni za naglo postavljanje in se dajo hitro zložiti.

Ogrodje igljujev je iz lesa, stene pa so iz plastičnih snovi. Visoki so 2,10 metra in imajo premer šest metrov, kar Eskimom za bivanje najbolj ustreza. Vzrok, da so se umetni igljuje Eskimom tako priljubili, je zlasti ta, da se ob prihodu toplejših dni začnejo stranske stene igljujev iz ledu topiti in zamakajo bivališče.

selje v dolini miru. — Mala begunca pa sta šla naprej, da vendar kje najdetta pravo dolino miru...

Film je lepo in tudi tehnično dobro izdelan; posnetki planinskega sveta so še posebno posrečeni.

V predigni prikazujejo prireditelji slike iz življenja planinskih ptic in veseli prikaz Ribničana, ki bi rad plesal na Blejskem gradu s plesalci, ki ob spremljavi harmonike in samospevov predvajajo narodne ples.

Poročajo, da je obisk teh filmskih večerov zelo zadovoljiv; pač dokaz, da imajo naši ljudje še zdrav čut za lepo, pošteno in vsake tuje učenosti pristojo kulturo.

Film v službi brezboštva

Znano je, da hočejo komunisti ves svet pridobiti za svojo idejo. Zato ogromno žrtvujejo za svojo propagando med narodi, zlasti v Afriki in Aziji... V ta namen se poslužujejo tudi filma.

Sovražnik številka 1. komunizma je krščanstvo. Zato komunistični agenti povsod tako neizprosno napadajo Cerkev in smešijo vero v Boga. Ugotovili so, da vodijo ruski agenti po Afriki in Aziji prav načrtno gonjo proti veri s pomočjo filma, v katerem smeši vero in povečuje brezboštvo. Nekaj teh filmov je prišlo tudi v Anglijo. Katoliška organizacija »Meč duha« jih je nekaj predvajala za duhovnike in vernike v Londonu, da so lahko videli, kako nevarno propagandno orožje rabijo brezbožniki proti veri v deželah, kjer vstajajo novi narodi, ki bodo v kratkem soodločali o usodi sveta.

5. Razmerje med starši in otroki naj bo prijateljsko.

6. Starši naj imajo razumevanje za otrokovo tovarišijo.

7. Starši naj ne prezirajo otrokovega iskanja rešitve iz ugank življenja.

8. Starši naj nikoli ne kaznujejo ali zasramujejo svojih otrok ob prisotnosti drugih ljudi, zlasti sosednjih otrok.

9. Starši naj v svojih otrocih dobre lastnosti plemenitijo in jim pomagajo iz slabosti z razumevanjem in prizanašanjem.

10. Starši naj ne bodo vsiljivi do svojih otrok z ljubeznivostmi ali darežljivostjo in v čustvenosti naj se držijo zlate sredine.

Iz povedanega torej sledi, da si današnji mladostnik ne želi mamice, ki ga obupa s slaščicami in poljubi, ter očeta, ki ga bo preziral kot paglavca, iz katerega itak nič ne bo, marveč si želi starše, ki ga bodo razumeli in mu stali ob strani, ko hoče v časti in s samozavestjo čimprej postati polnovreden član družbe.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

HENRY SIENKIEWICZ:

Aspinwallski svetilničar

(Nadaljevanje in konec)

A sedaj je bilo njegovega trpljenja konec. Skalni stolp sredi morja je bil njegov dom in le redkokdaj ga je zapustil. Kadar je šel v cerkev, je oblekel svojo modro uniformo, si nadel medalje in odveslal v mesto. Toda večinoma je sedel na balkonu pod prižgano lučjo in se pogrezal v misli, ko je gledal po brezmejnem morju. Pozabil je na svet in svet je pozabil nanj. Bil je srečen v samotni.

Toda prišlo je prebujenje.

Ko je nekega dne čoln pripeljal vodo in hrano, je prišel Skavinski pozneje kot ponavadi na obalo in tedaj je videl poleg običajne zaloge še en zavoj. Na omotu tega zavoja so bile znamke Združenih držav in naslov: Skavinski, Esq.

Starec je radovedno odprl zavoj in videl knjige; vzel je eno v roke, pogledal naslov in začel trepetati. Zakril si je z rokami oči kot da jim ne bi verjel, zdelo se mu je, da sanja. Kajti knjiga je bila v poljščini — kaj je moglo to pomeniti? Kdo mu je poslal knjige? V prvem trenutku se ni mogel spomniti, da je bil bral v New York Herald o ustanovitvi poljskega društva v New Yorku in da mu je bil tedaj poslal polovico svoje mesečne plače. Društvo se mu je zahvalilo in mu je pošiljalo omenjene knjige. Starec tega sprva ni mogel doumeti. Poljske knjige na Aspinwallu, na njegovem svetilniku, v njegovi samotni — to je bil zanj čudež. Zdelo se mu je kot se to dogaja samotnim mornarjem sredi morja, da ga nek ljubljén in že skoraj pozabljen glas kliče k sebi. Sedel je nekaj časa z zaprtimi očmi in mislil, da sanja.

Ko je starec ponovno segel po knjigi, je slišal bitje svojega srca. Pogledal je natančneje — bile so pesmi. Na platnicah je bil naslov in pod njim ime pesnika. Ime je Skavinski poznal, vedel je, da pripada največjemu poljskemu pesniku. Še ko je bil vojak v Alžiriji in Španiji, je slišal o naraščajoči slavi pesnika-preroka, a tedaj je bila njegova roka tako vajena puške, da ni nikoli posegel po knjigah. Zato je začel brati z veliko vnemo. Nenadoma se je zaslišal sredi veličastne narave trepetajoči glas starega moža, ki je bral na glas kot da bi mogel tako bolje razumeti:

Kot zdravje si, o rodna Litva!

Samo tisti te ve prav slaviti,
ki te je izgubil.

Tvojo lepoto in veličino vidim
in opevam jaz
ker sem te ljubil.

Skavinski je utihnil in črke so mu zaplesale pred očmi, nekaj se je zlomilo v njegovih prsih in se dvigalo kot val iz srca. Še enkrat se je obvladal in bral dalje:

O sveta zemlja, ki nosiš sveto

Čenstohovo,

ki siješ v Ostrobrami in braniš
stolno mesto Novgorodek z iskrenimi
meščani,

kot si me izročila nazaj zdravju in
otročkim letom,

ko sem prestopil tvoj presveti prag,
da bi se zahvalil Bogu za ohranjeno
življenje,

tako nas sedaj čudežno privedi nazaj
na grudi naših rodni krajcev.

Starec je zaihtel in se vrgel na zemljo; njegovi beli lasje so se pomešali z morskimi peskom. Štirideset let je minilo kar je bil videl svojo domovino in sedaj ga je našla sama in njen glas je preletel ocean in ga dosegel v samotni na drugem koncu zemlje. V ihtenju, ki ga je pretresalo ni bilo bolečine — samo nenadoma vzbujena neizmerna ljubezen.

Minute so minevale druga za drugo; še vedno je ležal nepremično. Galebi so preletevali otoček in stolp in vreščali. Prišla je ura, ko jih je krmil z ostanki svojega kosila, zato se je nekaj ptic spustilo k njemu in krožilo nad njegovo glavo. Šumenje perotnic ga je predramilo. Razdelil je vso hrano pticam in znova vzel knjigo. Sonce je bilo že zašlo za panamskimi vrtovi in se je počasi spuščalo nad prekopom v drugi ocean, a Atlantik je bil še vedno poln svetlobe, na prostem je bila še vedno dobra vidljivost, zato je bral dalje:

Sedaj ponesi mojo hre-
penečo dušo v te
šumeče gozdove, v te
zelene travnike.

Končno je mrak zakril črke na belem papirju. Starec je naslonil glavo na skalo in zaprl oči. Potem je »Sveta zemlja, ki nosi Čenstohovo« odnesla njegovo dušo v »šumeče gozdove in zelene travnike.« Griči so vstajali pred njegovimi duševnimi očmi in vode so šumele v njegovih ušesih in vse ga je spraševalo: ali se še spominjaš? — Spominja se! Vidi postrana polja, vmes gozdove in vasi. Noč je. Starčeva glava se je naslonila na trudna prsa in posamezni prizori migotajo pred njegovimi očmi. Hiše, v kateri se je rodil ne vidi, ker jo je porušila vojna; niti ne vidi očeta in matere, ki sta umrla ko je bil še otrok; a vas je še vedno taka kot da bi jo bil zapustil včeraj. Nekoč je bil na straži v tej vasi in tega se še živo spominja. Spet je ulanec in stoji na hribčku pred vasjo; spodaj migotajo luči v župnišču. Petje in vpitje prihaja od tamkaj in se razlega skozi tiho noč. Potem krešejo podkve ulanskih konj iskre in postaja mu dolgčas na straži. Ure počasi minevajo; končno se luči utrnejo in megla se

dviga s travnikov. Rekel bi: kot morje. Noč je tiha in hladna — resnično poljska noč! Kmalu se bo začelo svitati in petelini se že oglašajo. Nekje v višavah vrešče štokrlje. Ulanu je dobro pri duši. Jutri bo bitka. Hej! To bodo migotali prapori in grmeli streli. Mlada kri mu igra kot trobenta čeprav jo hladi mrzla noč. Toda dan se že dela. Kakšna krasna dežela, sijoča v rožnati jutranji zarji!

Tiho! Nekdo prihaja. Seveda, straža se mora zamenjati.

Nenadoma zasliši Skavinski glas nad seboj:

»Hej, stari, vstani! Kaj pa je s teboj?«

Starec odpre oči in začudeno gleda v osebo, ki stoji pred njim. Končno ga spozna. To je Johnson, pristaniški pilot.

»Kaj pa je,« vpraša Johnson, »kaj si bolan?«

»Ne.«

»Sinoči nisi prižgal svetilnika. Zapustiti moraš svoje mesto. Ladja iz St. Geroma se je nasukala na sipini. Sreča je, da se ni nihče utopil, sicer bi moral iti pred sodnika. Pridi v moj čoln; ostalo boš slišal na konzulatu.«

Starec je prebledel — resnično je bil pozabil prižgati svetilko tisto noč.

Nekaj dni pozneje so videli Skavinskega na parniku, ki je plul z Aspinwalla v New York. Revez je bil izgubil svojo služ-

Jesenska

Pada list odmrli
na zemljo ozeblo.
V golo bomo deblo,
v prazne veje zrl.

Prazno vse tako je,
pusto vse okoli,
dnevi vsi so goli,
tožne misli moje.

Na grobove hodim,
mislim prislušujem;
vsak korak presodim,
ki nekje ga čujem —:

»Steze nas peljajo
k bratom med grobove —;
a grobovi dajo
vernim steze nove« ...

Milka Hartman

bo. Spet se je odpirala pred njim morja široka cesta; veter je ponovno odtrgal list in ga nosi preko morja in kopnega. Skavinski se je zelo postalar v teh zadnjih dneh; le oči mu žarijo. Na svoji novi poti v življenju drži ob svojih prsih knjigo, ki jo od časa do časa stisne k sebi, kot da bi se bal, da jo bo izgubil.

Prevedel: Igor Hribar

Pametni tat

(Kitajska ljudska pripovedka)

Nekoč je živel tat, ki je ukradel pipo, pa so ga zasačili in zaprli. V ječi je tuhtal, kako bi jo popihal. Toda ječarji so dobro pazili nanj. Nekega dne pa zaprosi jetniškega paznika, naj ga pelje h kralju. »Ti hočeš biti sprejet pri kralju?« ga vpraša paznik.

»Da, imam dragocenost, ki bi jo rad izročil kralju.«

»Počemu pa ti prihajaš?« ga vpraša kralj. — »Vašemu Veličanstvu bi rad izročil neko dragocenost.« In tat privleče iz žepa majhen, papirnat zavitek. Kralj ga odpre: »Šaj to je vendar čisto navadna hruškova peška!« — »Res, hruškova peška je,« prizna tat, »toda ne dobite take vsak dan! To je dragocenost: kdor jo vsadi, mu rodi zlate hruške!« — »Zakaj je pa potem nisi sam vsadil?« bi kralj rad vedel.

»Ta reč ima svoj vzrok: samo ljudje, ki niso nikoli kradli ali poverečili, jo smejo vsaditi, sicer obrodi navaden sad. Jaz sem pa tat in zato se mi je ne splača vsaditi. Zato sem jo prinesel vašemu veličanstvu, ker vaše veličanstvo gotovo še ni nikoli nič poverečilo ali celo ukradlo.«

»Ne, ne, ne, tega pa ne,« reče kralj. Ko je bil še mlad dečko, je nekoč svoji materi ukradel denar.

rečem, oče je dober in lepo počne z nami. Brata pa sta osorna človeka in z materjo grdo ravnata, da se ji slabši godi ko deklam po drugih hišah. Nič ne rečem, ali včasih bi rajši živel v drugem kraju, med drugimi ljudmi!«

To mi je povedala, in videlo se mi je, da si želi proč iz domačega kraja in da ji je bilo morda všeč, da sem prišel. Dokončala je delo, obrisala si roke s predpasnikom ter me pozvala:

»Sedaj je pa menda oče že prišel!«

In res sva dobila v hiši priletnega moža dolge, koščene postave in — kar se pri nas redko nahaja — prečudno modrih oči. Na mizo pred njega je bil razložil Lukež kolače z Visokega: dve gnjati in dve rumeni pogači.

V tem ko sem se mudil zunaj pri studencu, je bila starka že zlezla na peč in od tam opazovala dogodke pri mizi. Bržkone je slutila, kaj pomenjajo darovi, in slabe volje se je zatogotila:

»Ne dajaj je papistu, Jeremija! Jezus, ne dajaj je papistu, ko vendar veš, da je moja kri tekla za sveti evangelij!«

Stopil je na klop ter z veliko roko gladil veli obrazek, rekoč: »Tiho, mati!«

Takoj se je pomirila. Ali pomirila se je tudi moja duša in silno dobro mi je delo, da je modrooki ta mož izkazoval spošto-

vanje četrti božji zapovedi, in najsi je bila lutrovske vere ona, katera ga je rodila! Sklenil sem, da hočem vsak čas dajati pokorščino staremu svojemu očetu, in najsi ni zahajal k maši, ne k svetemu obhajilu!

Jeremija je nato pristopil k meni, mi napravil velik križ po obrazu ter izpregovoril: »Prišel si vendar enkrat k svojim sorodnikom!«

Tedaj je pristopila še ženska, ki se je dotledaj tiščala na klopi pred zapečkom, tako da je nisem bil niti opazil. Tudi ona mi je napravila križ po obrazu ter se nato molče vrnila k zapečku.

Bila je hišna gospodinja, a poznalo se ji je, da jo je izmозgalo neprestano delo, in vse na nji je pripovedovalo, da ji je življenje nezabeljena in plehka jed, kakor jo mora navadno uživati vsaka, če je vzela vdovca z otroki.

Z očetom sva prisedla k mizi, na katero je bila Margareta položila velik hleb ter ni prej mirovala, da sem si odrezal kruha. Potem je izginila v vežo, da bi pripravila večerjo.

Ostali smo se prav vestno ogibali vsake besede, katera bi bila količkaj v zvezi z namenom, s katerim sem prihajal v to hišo. Govorili smo največ o otavi, katere košnja se je morala jutri pričeti.

(Dalje prihodnjič)

Visoška kronika

13. Dr. Ivan Tavčar

V hiši je postalo silno vroče, in nadležne so postajale tudi muhe. Pri vratih na klopi je stal škaf, a vode ni bilo v njem, da bi si bil ugasil žejo. Zatorej sem vzel korec s škafa ter stopil v vežo. Zdelo se mi je, kakor bi pri zadnjih vratih šumela voda. Ondi sem stopil na plan, kjer je res tekla voda po dolgem žlebu.

Pri tem žlebu je stalo dekle in je cunjje pralo v čebriču. Še obrnila se ni, meneč, da prihaja kdo izmed domačih.

Podstavil sem korec, in-takrat je deklica opazila, da sem tujec.

Nekoliko je odstopila in nepremakljivo je zrla name, kakor da je podoba v oltarju. Hipoma ji je na belem vratu — pri pranju ni bila posebno vestno napravljena — silila kri pod kožo, če tudi na licih, ne vem, ker ji je bil obraz vsled dela na soncu ožgan in teman. Pil sem iz korca ter za trenutek obrnil pogled proti nji. Še vedno je njeno oko tičalo na mojem obrazu. Sedaj pa se mi je zopet zdelo, da ji je izginila z vratu vsa kri in da je nekaka plahost napolnila njen pogled. Ali svojega očesa še vedno ni premaknila z mojega obraza.

Odloživši korec, izpregovorim:

»Sedaj si se me že lahko nagledala, Margareta!«

Odstopila je za korak ter zamolklo odgovorila:

»Ti veš, kako mi je ime?«

»Oče je govoril o tebi.«

»Torej si Visoški? Tudi moj je govoril o tebi.«

Znova ji je zažarelo okrog vratu, da sem se spomnil jutra, kadar leži zora nad gorami.

Pristopila je k čebriču ter si dala opraviti pri perilu. Če je le mogla, se je skrivoma ozrla na kraj, kjer sem stal. Bila je deklica, ki je možkemu navadno všeč: dobro rastla in za vsako delo pripravna. Ali besede ciganke, da hodim današnje pot brez uspeha in da umrem, ker se mi bodo prsi prestrelile, mi niso pripuščale, da bi prišel do pravega dopajenja nad telesom device, katero sta očeta izbrala, da mi postane nevesta. Trpinčila me je tudi zavest, da je luteranstvo v hiši in da zakoni iz takih hiš niso deležni božjega blagoslova, kakor ni bil deležen blagoslova zakon v visoški hiši.

Ker sem moral nekaj izpregovoriti, sem vprašal, če je težka in visoka desetina in kako da jim teče življenje.

Odgovorila je:

»V hribih smo in težko živimo! Nič ne

Vladna kriza v Avstriji

(Nadaljevanje s 1. strani)

glede vloge države. Med tem ko socialisti žele uresničiti takozvano »preskrbovalno državo«, v kateri naj čim več pristojnosti za obči blagor preide v roke države, pa hoče OeVP omejiti poseg države, posebno v gospodarstvu, na najmanjšo nujno potrebno mero ter razširiti možnosti privatne iniciative. Eno izmed vprašanj, ki je tudi zelo poslabšalo odnošaje med obema vladnima partnerjema, je zadeva povratka Otona Habsburškega ter vrnitve »hišnega« premoženja Habsburžanov sedanjim potomcem nekdanje avstrijske vladarske hiše.

Vprašanje proračuna je seve bilo le poslednji kamen, ki je sprožil sedanjo vladno krizo. Je to najtežja v povojni dobi in je zamajala celo same temelje dosedanjega koalicijskega vladnega sistema.

Državni predsednik je poskusil v poslednjem trenutku posredovati med sprtima vladnima strankama. Pridržal si je odločitev glede sprejema odstopa vlade, obenem pa naprosil ing. Raaba, da vodi vladne posle naprej ter poskuša doseči sporazum vsaj glede proračuna.

Pot, ki jo je ubral državni predsednik, je pa zbudila številne pripombe, kajti ve-

čina pravnikov je mnenja, da državni predsednik nima pravice odkloniti ali zavleči odstopa vlade, temveč ga mora zgolj vzeti na znanje. Vlada je o svojem koraku obvestila parlament, da sklepa o nastalem položaju. Po dolgem času je zaradi neobičajnega toka dogodkov pripadla ljudskemu zastopstvu zopet tista vloga, ki mu po ustavi gre, namreč odločanja. Ko gre naš list v tisk, še položaj glede vladne krize in proračuna ni rešen.

Število študentov v Avstriji raste

Na 10.000 Avstrijcev pride 47 študentov, je izjavil na otvoritvi nekega dunajskega študentovskega doma prosvetni minister dr. Drimmel. Leta 1953 jih je prišlo le 24. Skupno znaša letos število študentov na visokih šolah 36.110. Od skupnega števila slušateljev jih je bilo 28 odst. tujcev (v letu 1953 samo 16 odst.). Na srednjih šolah se je v istem razdobju število dijakov povečalo za 12.400. Iz državne blagajne je bilo leta 1953 izdanih 9 milijonov šil. za štipendije in podpore študirajoči mladini, leta 1959 pa 20 milijonov šilingov.

Pri nas na Koroškem

SELE (nadaljevanje s 4. strani)

nepretrganem delu železobetonsko ploščo. To delo je zahitelo poleg zidarjev mnogo pomožnih delavcev. Od vseh strani fare so prišli krepki fantje in mošje, še celo nekaj deklet je popoldne in zvečer prišlo pomagat. Trije mešalni stroji so neprestano brneli, v samokolnicah je betonska mešanica prihajala na strop in povezovala železje in betonske friligrane v močno ploščo. Delo je trajalo še celo noč do naslednjega popoldneva. Tako je bil dogotovljen strop, ki bo obenem tlak nove cerkve. V četrtek so na njem že začeli rasti cerkveni zidovi.

Ako ne bo kake posebne ovire, bo tesarski mojster Gasser že v začetku novembra

postavil ostrešje in bo sredi meseca stavba pod streho. Vigredi bomo delo nadaljevali.

Vnema in požrtvovalnost domačih delovnih prostovoljcev zasluži vse priznanje in pohvalo. Le tako naprej! Z združenimi močmi postavimo farni dom in cerkev, da ne bo blizu enake.

Huda nadloga je bil poleti skozi vas cestni prah, ki ga je povzročal avtopromet. Zato smo se razveselili novice, da hoče cestna uprava cesto skozi vas asfaltirati. Občina je že na delu, da položi betonske cevi in tako uredi odtok vode, ki je ob nalivih vdiral na cesto.

Proslava 15-letnice Združenih narodov v Celovcu

Minuli teden je poteklo 15 let, odkar je leta 1945 na mednarodni konferenci v San Franciscu v Združenih državah bila ustanovljena posebna ustanova, ki bi naj pospeševala mirno sporazumevanje med državami ter skrbelo za ohranitev miru na svetu, Združenih narodov. Ta jubilej so proslavljali povsod po svetu, tudi pri nas na Koroškem, in sicer v veliki dvorani Koncertnega doma, ob navzočnosti šolske mladine ter predstavnikov javnega življenja s prevz. g. škofom krškim dr. Köstnerjem in deželnim glavarjem g. Ferdinandom Wedenigom na čelu.

Svet je leta 1945 stal že pod vtisom krvave vojne, v katero je pahnil svet Hitler. Tako odgovorne državnike in kot ljudstva je prežemala vroča želja, preprečiti bodoča krvoprelitja. Ustanovno listino ali »Karto« je podpisalo 45 držav. Danes šteje Organizacija združenih narodov 99 članic in obsega vso zemeljsko oblo.

V svojem 15-letnem delovanju je ta novi svetovni parlament mnogokrat razočaral

upe človeštva, vendar je v celji vrsti primerov dokazal svojo upravičenost obstoja ter koristnost. Leta 1946 so Združeni narodi dosegli odhod sovjetskih čet iz Perzije, leta 1947 so uspešno posredovali v sporu med Indonezijo in Nizozemsko, leta 1948 je posebna komisija Združenih narodov dosegla sklenitev premirja med Izraelci in Arabci, leta 1953 pa so se po komunističnem napadu na Južno Korejo prvokrat v zgodovini borile čete 16 držav pod plavo zastavo Združenih narodov. Združeni narodi so uspešno izvršili svojo posredniško vlogo v sueškem konfliktu leta 1957, trenutno pa varnostni oddelki Združenih narodov vzdržujejo mir med Arabci in Izraelci v obmejnem pasu pri Gazi, povrh tega pa prestaja mlada svetovna organizacija sedaj svojo najtežjo preizkušnjo v Kongu.

Avstrija se je takoj po pridobitvi državne samostojnosti vpetogovala za članstvo ter ga tudi dosegla. Vprav te dni pa skupščina Združenih narodov obravnava južnotirolsko vprašanje.

Kljub pomanjkljivostim (n. pr. Zdu-

ženi narodi niso mogli pomagati madžarskim in tibetanskim upornikom) se je pa danes Organizacija združenih narodov po svojem delu tako uveljavila, da si brez nje mednarodnih odnošajev sploh ne moremo več prav predstavljati in ako je še ne bi bilo, bi jo bilo pač treba ustvariti, je v svojem slovesnem nagovoru izjavil deželni glavar g. Ferdinand W e d e n i g, citirajoč velikega britanskega državnika W. Churchilla.

V imenu Avstrijske lige za Združene narode je predsednik, resn. dvor. svetnik K. V. Colerus Geldern orisal nastanek, delo ter pomen Združenih narodov. Ob tej priliki je številnim predstavnikom javnega življenja, med njimi prevz. g. škofu krškemu dr. Köstnerju, deželnemu glavarju g. Wedenigu, mestnemu županu g. Ausenwinklerju podelil visoka odlikovanja Lige za njihove zasluge za širjenje ideje Združenih narodov. Pestri program proslave je izvedel pevski zbor učiteljskega vodstvom ge. prof. Mayer, vmes pa sta dijak in dijakinja recitirala pesmi in izreke velikih duhov vseh časov, od Sofokla, Marka Avrela, Shakespearea, Rousseauja, Pestalozzija pa do Goetheja in Stifterja o tem, da so vsi ljudje rojeni enaki ter o spoštovanju in ljubezni med narodi.

Filmska ocena

ZNANKI ZA OCENO FILMOV: I = priporočljiv za vse; Ia = priporočljiv za odrasle in zrelejšo mladino; II = za vse; III = za odrasle in zrelejšo mladino; IV = le za odrasle; IVa = za odrasle s premislekom; IVb = za odrasle z resnim premislekom; V = odsvetujemo; VI = odklanjamo; + ga priporočamo; ++ film je res vreden, da si ga ogledamo.

Borovlje

Sobota, dne 29. 10.: Strafbataillon 999 (IV). — Nedelja, dne 30. 10.: ... denn der Wind kann nicht lesen (IV).

Dobrla ves

Sobota in nedelja, dne 29. in 30. 10.: Das grosse Heimweh (III+). — Torek, dne 1. 11.: Kriegsgericht (III).

Miklavčevo

Nedelja, dne 30. 10.: Nacht im grünen Kakadu (IV).

Pliberk

Sobota in nedelja, dne 29. in 30. 10.: Ein Mann geht durch die Wand (III+).

Sinča ves

Sobota, 29. 10.: Der Engel, der seine Harfe versetzte (III). — Nedelja, dne 30. 10.: Was eine Frau im Frühling träumt... (IVa).

Št. Jakob v Rožu

Sobota in nedelja, dne 29. in 30. 10.: Hier bin ich, hier bleib ich (III). Torek, dne 1. 11.: Das Schwert der Sarazenen (IV).

GLEDALIŠČE V CELOVCU

MESTNO GLEDALIŠČE:

Petek, 28. okt.: Die Falle, drama. — Sobota, 29. okt.: Der Graf von Luxemburg, opereta. — Nedelja, 30. okt. ob 15.00 uri: Don Giovanni, opera. — Sreda, 3. nov.: Die 12 Geschworenen, drama. — Četrtek, 3. nov.: Gräfin Mariza, opereta. — Petek, 4. nov.: Madame Butterfly, opera (premiera). — Sobota, 5. nov.: Gräfin Mariza, opereta. — Nedelja, 6. nov. ob 15.00 uri: Madam Butterfly, opera. Začetek ob delavnikih ob 19.30 uri, ob nedeljah ob 15. uri.

KOMORNO GLEDALIŠČE:

Sobota 29. in nedelja 30. okt.: Die Falle, drama (poslednjič). — Sobota, 5. nov.: Patsy, (premiera), igra. — Nedelja, 6. nov.: Patsy, igra. Začetek vselej ob 19.30 uri.

MALI OGLASI

PRODAM POSESTVO, 4 ha, arondirano, z velikim sadovnjakom, blizu Celovca. Naslov v upravi lista.

Pletenje je užitek s Passap-Doppelbett pletilnim aparatom, brez uteži, brez glavnika, vgrajeni vzorčni avtomat misli za vas! Brezobvezno predvajanje in prospekti pri Julius Koller, Beljak, Seiler-gasse 5 in pri Warenhaus Formanek, Beljak.

- KRATKE VESTI -

Oster protest sovjetskega poslanika Smirnova v Bonnu je na zborovanju v okviru »Nemškega afriškega tedna« v Beethovnovi dvorani zbudila izjava zapadnonemškega gospodarskega ministra Erharda: »Ni hujšega kolonializma na svetu, kot je diktatura komunističnega kova«. Med okoli 600 poslušalci, med katerimi so bili tudi delegati iz 24 afriških držav, je vstal sovjetski poslanik Smirnov in ves razjarjen planil k govorniški pultu. Vzkliknil je: »V tej dvorani sedi tudi general Heusinger in tu govorite o svobodi. Nemčija je pri nas pomorila 20 milijonov ljudi«. Smirnova je zagrabil neki nemški policist ter ga kljub njegovim protestom, češ da ga naj spusti, ker je kot diplomat nedotakljiv, odvelkel iz dvorane. Še isti dan je kancler Adenauer po državnem tajniku v zunanjem ministertvu v Merkatzu izrazil opravičilo in obžalovanje nemške vlade zaradi ravnjanja službeno preveč vnetega policaja. Smirnov pa svojih izjav ni preklcal in ne obžaloval.

Avstrijci vedno marljiveje plačujemo davke, izkazuje uradna statistika vplačanih davkov za mesec september. Skupno je bilo plačanih 3056 milijonov šil., s čimer je bil lanski znesek presežen za 375 milijonov šil. oz. 14 odst. Vsota direktnih davkov je znašala 1431 milijonov (zvišanje za 19 odst), prometni davek pa je vrgel 736 mil. šil ali 9 odst. več kot v lanskem septembru.

Bivši SS-ovec Josef Kripsch, medvojni gestapovec in strah nenacističnih Dunajčanov, je bil minuli teden aretiran, ko je prišlo na dan, da je 15 let mirno in dobro živel pod privzetim imenom svojega nekdanjega sošolca Paula Boleka v Gradcu kot uslužbenec nekega velikega industrijskega podjetja. Ko pa je bil pred kratkim za svoje zvesto in uspešno službovanje povišan za prokurista ter prestavljen na Dunaj, kjer pa je živel pravi Bolek, je moral priti s pravim imenom na dan. Sam je priznal svojo sleparijo, v prepričanju, da se mu itak ne bo nič zgodilo. Toda zmotil se je. Obtožen je udeležbe morjenja Judov, poleg tega je pa bil še član nekega protipostavnega naglega sodišča v zadnjih dneh vojne in sodeloval pri izreku ene smrtno obsodbe.

Med 240 milijoni prebivalci Afrike je po najnovjših cenitvah 86 milijonov mohamedancev, 75 milijonov prebivalcev primitivnih poganskih verstev ter 35 milijonov kristjanov.

Poljska je obljubila Italiji, da bi glasovala zanj pri resoluciji o Južni Tirolski, ako v zameno Italija prizna dokončnost sedanje poljsko-nemške meje vzdolž rek Odra in Nižava (Oder-Neiße). Zaenkrat kupčija še ni bila sklenjena.

Sovjetske parfume za dame prodajajo sedaj v Londonu, kamor so na temelju nedavno sklenjene trgovske pogodbe med Sovjetsko zvezo in Veliko Britanijo uvozili tudi večjo količino sovjetskih kozmetičnih izdelkov. Ali bodo pri angleških lepotečelnih damah mogli spodriniti francoske parfume z romantičnimi imeni kot »Elixir d'amour«, »Chanel« itd., je težko reči. Vsekakor pa parfum z imenom »Kreml« ali »Kozmos« in povrh še s podobo »sputnika« na etiketi ni baš najbolj vabljev. Morda bo imel več uspeha parfum z imenom »Moskovski ogenj«.

Na dosmrtno ječo je bil obsojen 23-letni pomožni delavec Heinrich Pomerence v Friburgu zaradi štirikratnega umora. Istočasno je bil Pomerence zaradi vrste groznih seksualnih zločinov v letih 1958-59 v južozapadni Nemčiji obsojen še na skupno 140 let zapor. Sodba je postala takoj pravomočna, ker se je obsojenec odrekel pritožbi.

2 ladijski nesreči sta zahtevali 22 žtev minuli teden, ko je v Perzijskem zalivu eksplodiral norveški tanker »Polyana«, na ameriški reki Missisipi pa je italijanski tovorni parnik »Lorenzo Marcelo« trčil z ameriško potniško-tovorno ladjo »Alcoa Corsair«.

Nošene hlače in suknjič je v Frankfurtu ukradel neki uzmovč iz ameriškega avtomobila, čigar lastnik je bil pozabljen voz zapreti. Pač pa je neznan nemški prijatelj ameriške lastnine pustil v avtomobilu nedotaknjeno aktovko, v kateri je bilo 8000 dolarjev (50.000 šil.).

POZOR! Potujete v Rim?

Prenočišče, hrana, ogled Rima itd., vse te skrbi bodo odveč, če se boste obrnili na:

Hotel - Penzion BLEED

VIA STATILIA, 19 — TELEFON 777-102 — RIM

Se priporoča in pozdravlja, vaš rojak VINKO A. LEVSTIK
Izrežite in shranite! — Pišite nam za cene in prospekte!